

School of Economics and
Commercial Law.

Göteborg University

HANDELSHÖGSKOLAN
vid Göteborgs universitet
Företagsekonomiska institutionen

Göteborg
2003-01-19

De svenska företagen och EMU –
En studie av hur svenska företag förbereder sig
för den ekonomiska och monetära unionen

Kandidatuppsats i företagsekonomi

Inriktning: Ekonomistyrning

Höstterminen 2002

Handledare: Johan Dergård

Författare: Fredrik Johansson 781115

Anders Rauschenbach 681123

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	2
1.1 PROBLEMBAKGRUND.....	2
1.2 PROBLEMFÖRMULERING.....	2
1.3 SYFTE.....	4
2 TEORETISK REFERENS RAM	5
2.1 TIDIGARE FORSKNING.....	5
2.1.1 Övriga undersökningar.....	6
2.2 TEORETISK ANKNYTNING	7
2.2.1 Omvärldens påverkan	7
2.2.2 Vilka delar av företagets verksamhet påverkas?.....	8
2.2.3 Hur påverkas företagen?.....	9
3 METOD	11
3.1 OPERATIONALISERING.....	12
3.2 FRÅGEFORMULÄREN	13
3.3 URVAL.....	13
3.3.1 Tidigare forskning och skriftligt material.....	13
3.3.2 Respondenter.....	14
3.4 KÄLLKRITIK	15
3.5 UNDERSÖKNINGENS RELIABILITET OCH VALIDITET	16
4 DEN EKONOMISKA OCH MONETÄRA UNIONEN	17
4.1 KORT HISTORIK OM EMU.....	17
4.2 VAD INNEBÄR EMU?	18
4.3 INFÖRANDET AV EURON	18
5 KONSEKVENSERNA FÖR DE SVENSKA FÖRETAGEN VID ETT SVENSKT EMU-INTRÄDE	20
5.1 AFFÄRSSTRATEGISKA KONSEKVENSER.....	20
5.1.1 Pristransparensen är lika med ökad konkurrens?	20
5.1.2 Nya marknader.....	20
5.1.3 Inköp.....	21
5.1.4 Psykologisk prissättning.....	21
5.2 FINANSSTRATEGISKA KONSEKVENSER.....	21
5.2.1 Eliminering av valutarisk och transaktionskostnader.....	21
5.2.2 Billigare finansiering	22
5.3 OPERATIVA KONSEKVENSER.....	22
5.3.1 Big Bang eller långsam övergång?	22
5.3.2 Utländska erfarenheter	23
5.3.3 Byte av system	24
5.4 BRANSCHSPECIFIKA KONSEKVENSER.....	25
5.4.1 Detaljhandeln.....	25
5.4.2 Bankerna	26
5.4.3 Exportföretagen.....	27

6 DEN AKTUELLA SITUATIONEN FÖR DE SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAGEN.....	28
6.1 TIDIGARE UNDERSÖKNINGAR	28
6.1.1 <i>Små och medelstora företag</i>	28
6.1.2 <i>Exportföretag</i>	28
6.2 FÖRETAG SOM INGÅR I UNDERSÖKNINGEN OCH DERAS HUVUDSAKLIGA VERKSAMHETER	29
6.2.1 <i>Förklaring till tabellerna</i>	29
6.3 FÖRBEREDELSE	30
6.3.1 <i>Konsekvenser och åtgärder på grund av eurons införande 1 januari 2002</i>	30
6.3.2 <i>Förberedelser inför ett svenskt medlemskap i EMU</i>	30
6.4 KONSEKVENSER	32
6.4.1 <i>Organisation</i>	32
6.4.2 <i>Affärsstrategiska konsekvenser</i>	33
6.4.3 <i>Finansstrategiska konsekvenser</i>	36
6.4.4 <i>Operativa konsekvenser</i>	37
6.5 ATTITYD TILL EMU	39
6.6 INFORMATIONSSÖKNING.....	40
7 ANALYS OCH SLUTSATSER	41
7.1 AFFÄRSSTRATEGISKA KONSEKVENSER	41
7.2 FINANSSTRATEGISKA KONSEKVENSER.....	41
7.3 OPERATIVA KONSEKVENSER.....	42
7.4 ORGANISATION.....	43
7.5 ÄR FÖRETAGEN PROAKTIVA ELLER REAKTIVA?	43
7.6 BLIR FÖLJDERNA INKREMENTELLA ELLER STRATEGISKA?	44
7.7 SLUTSATSER	45
7.7.1 <i>Vilka blir konsekvenserna för företagen vid ett svenskt inträde i EMU?</i>	45
7.7.2 <i>Hur förbereder sig företagen?</i>	46
7.7.3 <i>Hur medvetna är företagen om de konsekvenser som kommer?</i>	47
7.8 FÖRSLAG TILL VIDARE FORSKNING	48

Figur 1 s. 10

Tabell 1 s. 32

Tabell 2 s. 32

Tabell 3 s. 33

Tabell 4 s. 35

Tabell 5 s. 36

Tabell 6 s. 36

Tabell 7 s. 37

Tabell 8 s. 38

Källförteckning

Bilagor

1 Inledning

1.1 Problembakgrund

Debatten huruvida om Sverige bör delta fullt ut i EMU och införa den gemensamma valutan är en av de allra hetaste och mest diskuterade frågorna i dagsläget. Nyligen blev det klart att en folkomröstning om detta skall hållas under hösten 2003. Konsekvenserna av införandet av den gemensamma valutan och en gemensam penningpolitik stöts och blöts i den offentliga debatten i stort sett varje dag. Dock är det främst de nationalekonomiska följderna som diskuteras, det har varit märkvärdigt tyst om vilka direkta följder en gemensam valuta skulle innebära för företagen. Vid ett införande av Euron i Sverige så skulle många företag i hög grad behöva anpassa sina IT-system, finansiella strategier, marknadsföringsstrategier etc. När Sverige sedan bör gå med om folkomröstningen ger ett ja till medlemskap råder det delade meningar om. Svenskt Näringsliv menar att de svenska företagen behöver cirka 1,5 år på sig från det att ett beslut om ett inträde fattas till det de är redo att delta. Andra bedömare menar att mer tid behövs. Bland annat så har vice riksbankschefen Eva Schreyber framfört åsikten att det inte är möjligt för Sverige att gå med i EMU redan 2005 då de tekniska problemen är allt för stora och får i detta medhåll från flera håll.¹ Å andra sidan så har undersökningar i andra länder visat att övergången till euro har gått relativt smidigt för de flesta företag.² Ett problem är att företagen troligen väntar med att göra förändringarna tills det är klart om och när ett fullt inträde i EMU sker. Detta då det är förknippat med stora kostnader att förändra sina IT-system med mera. Följden av detta kan bli att företagen, som vi tidigare nämnt, får alltför kort tid på sig mellan datumet för beslut om inträdet och det faktiska implementerandet.

Hur ett företag styr sin verksamhet är beroende av ett flertal faktorer. Ledningsfilosofi, aktuella problem, verksamheten, strategin och den aktuella strategiska situationen påverkar alla företagets styrning. Dessa faktorer påverkas av företagets omgivning då företagen inte lever isolerade, utan dess effektivitet, lönsamhet, fortlevnad m.m. påverkas naturligtvis även av vad som inträffar runt omkring dem.³ Dessa omvärldsfaktorer kan variera i betydelse beroende på en mängd faktorer, storlek på företaget, bransch m.m. Skulle Sverige gå med i EMU skulle detta få följder på alla nivåer i företagen och för de flesta företag så kommer tämligen omfattande förberedelser att krävas. Här påverkas företagen av de *generella politiska förhållanden* som råder i omgivningen och främst bestäms av olika myndigheters agerande.⁴ Vilka konsekvenser ett medlemskap får beror även på hur övergången till den nya valutan kommer att genomföras. Därför är det vetenskapligt intressant att undersöka dels vilka följder ett svenskt inträde i EMU skulle få för de svenska företagen och dels var företagen befinner sig i förberedelsearbetet och hur de förbereder sig.

1.2 Problemformulering

Huruvida ett problem är ”värt att undersöka” ur akademisk hänsyn definieras utifrån problemet är inom- och utomvetenskapligt relevant.

Inomvetenskaplig relevans innebär det finns ”utrymme” på forskningsfältet, det vill säga att problemet inte redan har blivit löst genom andra undersökningar.

---

¹ Almqvist, H, Dagens nyheter, 021109

² NUTEK (2002)

³ Jacobsen D.I., Thorsvik J, (1998)

⁴ Ibid

Utomvetenskaplig relevans innebär att problemet är intressant att undersöka, att det ger samhället värdefull information och kunskap.

Att EMU är en fråga som, vid ett svenskt medlemskap, kommer påverka samhället på flera nivåer är ett okontroversiellt påstående. Att företagen kommer att påverkas av ett svenskt medlemskap vet man då vissa av de förutsättningar som företagen bygger sin verksamhet på kommer att förändras.

Ett konkret exempel på detta är elimineringen av den valutarisk som uppkommer vid handel med länder som har en annan valuta. Vi vet i dagsläget inte heller hur förberedda företagen är. Det finns undersökningar om hur förberedda företagen var inför införandet av euron i övriga Europa.⁵ Dock finns det inga som undersöker företagens förberedelser och insikt i vilka konsekvenserna blir för dem vid ett svenskt medlemskap i valutaunionen.

Därmed bedömer vi att *utomvetenskaplig relevans* uppnås eftersom inträdet i EMU är en av de viktigaste frågor som svenska folket någonsin har behövt ta ställning till. En mängd frågor står obesvarade och denna uppsats kan förhoppningsvis klargöra för företagen och andra intressenter vad som behöver göras om ett svenskt inträde i EMU blir aktuellt.

Ser man på forskningsläget (se tidigare forskning nedan) kan man konstatera att det finns relativt lite akademisk forskning på området. Inriktningen på forskningen som finns är framförallt inriktad på konsekvenserna av eurons införande. Man skiljer inte heller nämnvärt på konsekvenserna för olika typer av företag, exempelvis beroende på bransch och storlek. Forskningen är i flera fall dessutom relativt gammal och förutsättningarna som rådde vid tiden för undersökningarna har delvis förändrats. Det har gjorts flera undersökningar utanför den akademiska världen och då framförallt av erfarenheter från andra länder. Dessa undersökningar har framförallt bidragit till att kartlägga vilka konsekvenser som drabbar företagen och vilka praktiska åtgärder som krävs. Dessutom har den subjektiva bedömningen hos de svenska småföretagen om var i förberedelsearbetet man ligger undersökts av Företagarnas Riksorganisation. Denna undersökning ställer dock inga frågor om vilka förändringar som gjorts utan bara om något gjorts. Även Finansdepartementet har genomfört en undersökning. Denna undersöker i högre grad vilka förändringar som gjorts men på ett relativt övergripande plan, dessutom täcker den enbart exportföretagen. Båda undersökningarna är gjorda innan införandet av euron i övriga EU och situationen kan sedan dess möjligen ha förändrats.⁶ Relativt lite är därför känt om var de svenska företagen står idag och flera frågor är obesvarade, bland annat;

- Var i förberedelsearbetet befinner sig företagen idag?
- Vad känner företagen till om EMU och konsekvenserna för dem?
- Väntar företagen på ett beslut om ett svenskt inträde innan några åtgärder vidtas?
- Hur förbereder sig företagen?

Därmed bedömer vi att *inomvetenskaplig relevans* uppnås eftersom forskningen på området lämnar gott om utrymme för ytterligare undersökningar.

---

⁵ Finansdepartementets euroinformation, projekt 117022, (2002), Företagarnas Riksorg., (2001)

⁶ Ibid

1.3 Syfte

Med ledning av ovanstående problemformulering kan vi nu också formulera ett syfte. Syftet med uppsatsen blir att undersöka hur ett antal svenska företag förbereder sig inför EMU och hur medvetna de är om vilka konsekvenser ett svenskt EMU-medlemskap skulle medföra för dem som företag. Respondenternas svar skall således även relateras mot de konsekvenser som troligen kommer att inträffa enligt insatta bedömare. Som en mindre del av syftet kommer vi därför även att kartlägga vad tidigare forskning och undersökningar menar blir konsekvenserna för företagen vid ett inträde i EMU.

2 Teoretisk referensram

2.1 Tidigare forskning

Den tidigare forskning som gjorts om EMU kan delas upp i tre huvudsakliga problemområden.

- National- och samhällsekonomiska konsekvenser samt om Sverige bör gå med i EMU
- Praktiska konsekvenser för företagen
- Hur företagen förbereder sig och vad som är gjort

Det första problemområdet, de nationalekonomiska aspekterna, är väl täckt av forskning och dessutom frekvent debatterat i media. På Göteborgs universitet har det skrivits flera uppsatser i ämnet som till exempel ”Shall Sweden join the EMU”⁷, och ”Swedish prospective EMU membership”⁸ som bland annat behandlar huruvida den svenska ekonomin är tillräckligt integrerad med EMU-området och om EMU utgör ett så kallat optimalt valutaområde. Ett liknande ämne har ”Should Sweden join the EMU”⁹ som undersöker om de svenska konjunkturcyklerna är i fas med de övriga europeiska länderna. Dessutom har uttömmande statliga utredningar gjorts på området. Bland dessa kan nämnas den så kallade Calmforsutredningen som låg till grund för det svenska riksdagsbeslutet 1997 att Sverige tills vidare skulle stå utanför valutaunionen.¹⁰

Då de nationalekonomiska aspekterna av EMU är väl utforskade så har vi valt att inte närmare inrikta oss på detta utan snarare fokusera på de övriga två aspekterna på EMU-problematiken. Dessa områden är tämligen utforskade, åtminstone vad gäller akademisk forskning. Den forskning som finns är dessutom relativt ”inaktuell” eftersom förutsättningarna till stor del har ändrats sedan publiceringen. En undersökning skriven 1998 utgår av naturliga skäl från den politiska situation som rådde 1998 – det var klart att Sverige tills vidare skulle stå utanför den gemensamma valutan. Därför koncentreras undersökningen till vad införandet av valutan i ”euroland” (dvs. inte Sverige) skulle innebära för de svenska företagen. Ett exempel på sådan forskning är ”EMU: s effekter på svenska företag”¹¹ som både belyser effekter för de svenska företagen av införandet av euron i ”euroland” samt ger förslag på vilka åtgärder som behöver genomföras. Den senare delen av undersökningen är dock relativt begränsad till sitt omfång då endast ett fåtal företag intervjuats. I ”Förberedelser inför EMU och euron”¹² identifierar författarna områden där företagen påverkas och dessutom undersöks vilka informationskällor som företag som ville förbereda sig inför euron kunde använda sig av. Utöver detta undersöker författarna förberedelsenivån i två mindre och två större företag inför eurons införande.

I ”Företagens förberedelser inom redovisning, försäljning och datasystem inför den ekonomiska och monetära unionen, EMU” rådde förutsättningar som till viss del påminner om dagens: företagen stod inför en situation där ett av två scenarion skulle inträffa;

---

⁷ Fällgren, A., (2000)

⁸ Elgersson, A., (2002)

⁹ Wirdefeldt, P., (2001)

¹⁰ Calmfors, L. (1997)

¹¹ Andersson S., Hast M., (1998)

¹² Lättström E., Carlberg, D., (1998)

behållande av den svenska valutan eller införande av en ny som ersätter kronan.¹³

Tyngdpunkten ligger här i att kartlägga de konsekvenser som ett införande av euron skulle få för de svenska företagen genom att intervjua ”experter” på området. Dessutom ges en praktisk vägledning i vilka åtgärder som behövs genomföras i ett fallföretag. Dock genomfördes ingen studie av hur väl förberedda olika företag var. Den stora skillnaden i förutsättningar mellan då och nu är att i dag finns euron som en existerande valuta och cirkulationen är i full gång. Många företag handskas idag med euron på ett väldigt påtagligt sätt.

Gemensamt för alla dessa uppsatser är att de har en praktisk ansats och fokuserar på tämligen omedelbara och tydliga konsekvenser för företagen. Ett något annorlunda angreppssätt har den brittiske forskaren Phillip Wyman som har undersökt vilka följder ett brittiskt EMU-medlemskap skulle få för de brittiska företagen. Han delar upp följderna i mikro- och makrokonsekvenser, där de mikroekonomiska konsekvenserna är de omedelbara följder som företagen kommer att uppleva medan makrokonsekvenserna är de som rör företagets ekonomiska omgivning som till exempel lägre och stabilare räntor¹⁴. Även andra forskare har ägnat sig frågan att utreda vilka konsekvenserna blir. Ett exempel är John Atkin, som i ”EMU: Challenge and change – the implications for business”¹⁵ utreder vilka konsekvenserna skulle bli för företagen i ett land som går med i EMU. Denna bok är dock praktiskt inriktad och inte ett akademiskt verk.

Den tidigare forskning på området som finns utgår främst från vilka konsekvenserna blir för företagen. Vad gäller företagets subjektiva uppfattning om vad som blir konsekvenserna för dem och hur de förbereder sig så finns nästan ingen tidigare forskning. Den som finns är relativt gammal och sedan dess så har förutsättningarna förändrats. Därför ser vi det som ett relevant bidrag till forskningsläget att undersöka och systematisera svenska företags förberedelser inför ett eventuellt svenskt EMU-medlemskap.

2.1.1 Övriga undersökningar

Förutom den tidigare forskningen så finns det en uppsjö av undersökningar som mer eller mindre tangerar ämnet.

Myndigheter, både inhemska och de som är kopplade till EU, samt branschorganisationer ger ut information i frågan till företagen. Regeringskansliets Euroinformation ger exempelvis ut häften under samlingsnamnet ”Euron och ditt företag”, vars funktion är att visa vilka konsekvenser euron kommer att få för de svenska företagen. Även Svenska Bankföreningen, Svenskt Näringsliv och en mängd andra organisationer har publicerat material där praktiska konsekvenser beskrivs.

Finansdepartementets Euroinformation genomför med hjälp av svenska GALLUP marknadsundersökningar som syftar till att mäta små och mellanstora exportföretags inställning till och förberedelser för införandet av euron. Även Företagarnas riksorganisation har gett ut en del publikationer om ämnet exempelvis ”7 av 10 småföretag säger ja till EMU – men 1 av 3 vet inte när euron blir verklighet” som publicerades i december 2001. Dessa är de enda två, undersökningar som har gjorts om svenska företags förberedelser inför euron.¹⁶ Båda dessa undersökningar gjordes dock inför övergången till

¹³ Johansson C., Johansson, K., 1997

¹⁴ Whyman, P., (2001)

¹⁵ Atkin, J. (1998)

¹⁶ Finansdepartementets euroinformation, projekt 117022, (2002), Företagarnas Riksorg. (2001)

euron i "euroland" och inte inför ett eventuellt svenskt inträde. Det har också gjorts flera undersökningar om vilka erfarenheter som företag i euroland har av övergången till euro. Bland annat så har NUTEK gjort en studie av små och medelstora företag i Finland, Österrike och Tyskland och deras förberedelser och problem vid övergången till euron. Även Finansdepartementet, Svenska Bankföreningen och Svenskt Näringsliv har sammanställt rapporter.

De nämnda undersökningarna är bara ett urval av den mängd undersökningar som gjorts om företagen och EMU, dessa är dock samtliga att räkna som icke akademiska.

2.2 Teoretisk anknytning

2.2.1 Omvärldens påverkan

EMU-projektet är unikt i sitt slag, för första gången i historien får flera länder samman och bildar en ekonomisk och monetär union. Antagligen just på grund av detta saknas relevanta teorier om hur företag påverkas och deras förberedelser i detta specifika sammanhang. Man kan dock till en viss del knyta an till teorier som berör företagets omvärld och behandlar företags olika möjligheter att möta den osäkerhet som för tillfället återfinns i frågan.

Företag lever inte isolerade utan dess effektivitet, lönsamhet, fortlevnad m.m. påverkas av omvärlden. Dessa omvärldsfaktorer kan variera i relevans beroende på en mängd faktorer, storlek på företaget, bransch m.m. Omvärldsfaktorernas påverkan har det forskats en hel del om, främst inom organisationsteorin. Vår avsikt med arbetet är inte att gå så djupt in på hur företagen agerar i det stora hela utan vi fokuserar endast på frågan om EMU och på hur våra respondentföretag väljer att bemöta problematiken kopplat till detta.

Ett sätt att dela upp omvärlden är att skilja på den i två dimensioner, en generell och en speciell omvärld.¹⁷ Den *generella omvärlden* består främst av sociala, ekonomiska, politiska och kulturella förhållanden i samhället som varje organisation måste förhålla sig till. De mest centrala faktorerna är:

- Teknologiska förhållanden
- Generella politiska förhållanden
- Ekonomiska förhållanden
- Demografiska förhållanden
- Kulturella förhållanden

Den speciella omvärlden berör förhållanden i den närliggande handlingsmiljön som har direkt betydelse för företagets verksamhet. Den präglas därför av kunder, klienter, leverantörer osv. som företaget är tvunget att förhålla sig till. Denna omvärld består främst av:

- Andra organisationer/företag
- Individer i omvärlden som företaget har direkt kontakt med.

Den av ovanstående omvärldsfaktorer som direkt kommer att påverkas vid ett eventuellt svenskt EMU-medlemskap är de *generella politiska förhållandena*. Ett beslut här påverkar i sin tur andra faktorer, bland annat hur andra företag (konkurrenter)

---

¹⁷ Jacobsen, Thorsvik, (1998)

agerar som en följd av ovanstående förändring och på sikt en förändring av de ekonomiska och kulturella förhållandena. Det är dock den förstnämnda faktorn, en förändring i den politiska omvärlden, som främst behandlas i uppsatsen. Denna uppsats kan därmed ses som ett försök att åskådliggöra hur en förändring i ett företags omvärld påverkar företagen på flera olika sätt och hur dessa agerar för att möta denna förändring.

2.2.2 Vilka delar av företagets verksamhet påverkas?

Vilka områden påverkas då av dessa nya politiska förhållanden som skulle uppstå vid ett svenskt EMU-inträde?

För att strukturera undersökningen är det relevant att göra någon slags indelning av ett företags verksamhet för att på så sätt underlätta en kartläggning av var i verksamheten som problem/konsekvenser kan tänkas uppstå samt hur dessa kan tänkas se ut. Man kan tänka sig denna indelning på flera olika sätt. I tidigare forskning så har ett antal områden identifierats där företagen påverkas om Sverige skulle gå med i EMU.

I ”EMU: s effekter på svenska företag”¹⁸ identifieras IT-system, redovisning, pris- och konkurrenssituationen samt finansiering och valuta som områden som påverkas av införandet av euron. Även ”Företagens förberedelser inom redovisning, försäljning och datasystem inför den ekonomiska och monetära unionen, EMU”¹⁹ undersöker författarna liknande områden. Här är det områdena redovisning, försäljning och datorsystem som står i fokus. Den i vårt tycke bästa uppdelningen finner man i ”Förberedelser inför EMU och euron”²⁰ där författarna identifierar liknande områden och delar upp dessa i affärsstrategiska, finansiella och tekniska konsekvenser.

Dessa områden sammanfaller till stor del med den klassiska uppdelningen av de formella styrmedlen som nämns av bland annat Samuelsson.²¹ Dessa utgörs av strategisk styrning, ettårsstyrning och operativ styrning. Förutom dessa styrmedel så finns det även styrning genom val av organisation och informell styrning.

Denna modell, lätt modifierad, ligger också till grund för den uppdelning som vi har valt för att kartlägga de konsekvenser som uppstår för företagen vid ett svenskt inträde i EMU. Vi utelämnar här ettårsstyrningen då denna del främst rör det vi kallar strategiska överväganden fast på kortare sikt. Den informella styrningen utlämnas också då vi inte ser några omedelbara konsekvenser för den. Dock är det fullt möjligt att konsekvenser kan uppstå på detta område, åtminstone på sikt. Huruvida ett svenskt EMU-medlemskap skulle få konsekvenser för företagets styrning genom val av organisation är svårt att undersöka generellt i detta stadium. Organisationsförändringar kan tänkas ligga längre framåt i tiden när företagen vet vilka konsekvenser som gäller just för dem. En del kanske bara behöver enklare modifikationer av vissa rutiner, andra kanske gör stora omorganisationer. Vi kommer dock att påvisa vilka konsekvenserna eventuellt kan bli och vad våra intervjuade företag anser i frågan.

I vår analys kommer vi sedan att återknyta till denna indelning och identifiera vart företagen ser de största konsekvenserna. Vi väljer också att dela upp det strategiska området i två;

---

¹⁸ Andersson S., Hast M., (1998)

¹⁹ Johansson C., Johansson, K., (1997)

²⁰ Lättström, E. Carlberg, D. (1998)

²¹ Samuelsson, L., (2001)

affärsstrategi och finansstrategi då dessa områden skiljer sig tillräckligt åt för att motivera en uppdelning, ofta är dessa funktioner också skilda åt inom företagens organisation.

Tyngden ligger således på att undersöka vilka konsekvenser ett EMU-medlemskap skulle få för de formella styrmedlen i ett företags verksamhet. Observera att vår indelning inte är den enda möjliga, man kan tänka sig flera andra indelningar. Vi anser dock att den är relevant som ett instrument för att strukturera undersökningen.

- Affärsstrategiska konsekvenser, det vill säga de som berör företaget på längre sikt än det närmaste året. Dessa kan utgöras av marknadsföringsstrategier, nyinvesteringar och så vidare. Även strategier för att bemöta konkurrenssituationer hamnar under denna kategori.
- Finansstrategiska konsekvenser, det vill säga de val som företag måste göra gällande val av finansiering och hantering av risker, förutom de rent affärsmässiga.
- Operativa konsekvenser, det vill säga de förändringar företagen är tvingade att göra i stort sett omedelbart som en konsekvens av att vi blir medlemmar i EMU. Dessa kan vara en anpassning till nya lagar och förordningar som kommer av att de *generella politiska förhållandena* har förändrats. Det kan även vara förändringar som behöver utföras för att den dagliga verksamheten skall fungera tillfredställande. Exempel på detta är justering av IT-system och personalutbildning.
- Företagets organisation, med detta avser vi förändringar inom företagens organisationsstruktur som en konsekvens av denna påverkan utifrån. Detta kan vara sammanslagningar av olika avdelningar eller inrättandet av andra, exempelvis någon EMU projektgrupp.

2.2.3 Hur påverkas företagen?

En del av vårt syfte var att undersöka *hur* företagen förbereder sig inför ett eventuellt EMU-medlemskap. Förändringar som fenomen kan karakteriseras genom flera olika dimensioner.²² Vi tänker beröra två av dessa i arbetet. Den första är hur omfattande förändringen är. En vanlig skiljelinje för omfattningen går mellan *inkrementella* och *strategiska* förändringar. Inkrementell förändring kan beskrivas med att förändringen äger rum genom en mängd små förändringar. Flera inkrementella förändringar utmynnar i en omfattande förändring. Den inkrementella förändringen sker alltså över ganska lång tid. När en organisation genomför en omfattande förändring under kort tid benämns den strategisk.

---

²² Jacobsen, Thorsvik, (1998)

En ytterliggare dimension är om förändringen beror på om man är *proaktiv* eller *reaktiv*. Med proaktiv menas att man agerar på förväntningar om vad som eventuellt kan inträffa i omvärlden och vidtar åtgärder för att bemöta dessa. Reaktiv innebär att man väntar med åtgärder tills något verkligen inträffat och då agerar.

Kombineras dessa dimensioner erhålls följande tabell med fyra olika typer av förändring:

	Inkrementell	Strategisk
Proaktiv	”Finjustering”	Omorientering
Reaktiv	Anpassning	Omvandling

Figur 1. Olika förändringstyper. (Jacobsen, Thorsvik, 1998)

Om företaget anpassar mindre delar av organisationen på grund av förväntningar om att miljön kring dem skall förändras benämns det ”finjustering”. Man förändrar organisationen i små steg i förebyggande syfte. Anpassning däremot står för att man reagerat på små förändringar i omvärlden som redan inträffat. Omorientering är när företag gör stora proaktiva förändringar genom stora omstruktureringar. Omvandling däremot betyder att företaget måste genomföra stora förändringar för att överleva då det redan inträffat något i omvärlden. Då EMU är en förändring som ännu inte har inträffat så kan vi enbart bedöma företagens agerande och förändringarnas betydelse utefter vartåt ”det lutar”. Hur företagens agerande skall klassificeras enligt ovanstående parametrar är heller inte alltid självklart, det kan till exempel vara svårt att veta hur stor en viss typ av konsekvens blir för ett företag. Det kan även vara svårt att avgöra om ett företag agerar proaktivt eller reaktivt, är till exempel planer på att agera på ett visst sätt ett proaktivt beteende? Eftersom gränserna är flytande så blir inte heller indelningen konsekvent för alla områden. Agerande för att möta affärsstrategiska konsekvenser bedöms exempelvis annorlunda än för operativa konsekvenser.

Med hjälp av ovanstående tabell kan vi dock identifiera hur de undersökta företagen tenderar att möta de olika konsekvenser som ett svenskt inträde i EMU skulle innebära. Frågan delas även upp i de fyra konsekvensområden vi identifierat; affärsstrategiska, finansstrategiska, operativa (tekniska) samt hur frågan påverkar dess organisation.

3 Metod

Det finns några vanliga skiljelinjer för hur undersökningar genomförs:

- Kvalitativa undersökningar innebär att man samlar in, analyserar och tolkar data som inte meningsfullt kan uttryckas i sifferform.
- Kvantitativa undersökningar är sådana där det insamlade materialet uttrycks i sifferform och analyseras kvantitativt.²³

Man skiljer även på den typ av data som används:

- Sekundärdata är data som redan är insamlat i något sammanhang, till exempel statistik eller tidigare undersökningar.
- Primärdata är data som man själv samlar in och sammanställer.²⁴

Den mindre delen av syftet; att svara på vilka konsekvenser som ett svenskt EMU-medlemskap skulle få för de svenska företagen besvaras genom att sammanställa de undersökningar som finns på området. Vår ambition var även att genomföra intervjuer av företrädare för olika organisationer som är berörda av frågan, exempelvis Svenskt Näringsliv, Svensk Handel, Svenska Bankföreningen, Företagarnas Riksorganisation och Riksbanken. Dock har vi inte lyckats genomföra intervjuer med representanter mer än för Svensk Handel. (Se bilaga 3 för intervjumall) Där vi inte har fått kontakt med företrädare så har vi istället använt oss av sekundärkällor, till exempel undersökningar gjorda av organisationerna, remissyttranden och material publicerat på Internet. Denna del av syftet besvaras med andra ord genom att sammanställa och utvärdera sekundär och till viss del primär data. Vilka förberedelser har företagen vidtagit eller planerar att vidta och vilka konsekvenser de ser för sig själva vid ett svenskt EMU-inträde besvaras genom att analysera undersökningar på området samt genom telefonintervjuer med ett antal företag belägna i Västsverige. Metoden som används är både kvalitativ och kvantitativ till sin natur då vi dels undersöker hur många företag av varje kategori som har vidtagit förberedelser eller tror på en viss konsekvens och dels analyserar vad som är orsaken till en varför ett företag avger just detta svar och sätter dem i ett större sammanhang.

För att få så bra underlag som möjligt är det viktigt med att rätt personer, det vill säga medarbetare med insyn på området, intervjuas inom företagen. I växeln sökte vi antingen efter personer som ansvarade för ekonomin, VD eller någon som var ansvarig för eurofrågan.

Respondenterna fördelade sig på följande sätt:

- Ekonomichef, 8 st.
- VD, ägare eller delägare, 4 st.
- Vice VD, 1st.
- Finansdirektör/Financial manager, 2 st.
- Affärsstöd för finansiella frågor, 1 st.
- Exportansvarig, 1 st.
- EU-ansvarig, 1 st.

---

²³ Lekvall, Ahlbin (1993)

²⁴ ibid.

Summa: 18 intervjuer (17 företag)

Av intervjuerna framkom i samtliga fall att vi pratade med personer som hade insyn i frågan (i ett fall fick vi dock komplettera vissa av frågorna med en ytterliggare respondent för att få relevanta svar).

3.1 Operationalisering

För att kunna uppnå målet med vår undersökning och mäta det vi verkligen avser att mäta, krävs det att vi *operationaliserar* de tre stora konsekvensområden vi identifierat. Risken finns annars att vi erhåller en missvisande bild av vilka konsekvenser EMU kommer att medföra för de svenska företagen. Om vi endast skulle fråga om följder inom de affärsstrategiska, finansstrategiska samt operativa områdena är risken uppenbar att respondenterna skulle ha olika uppfattning om vad dessa utgörs av. Detta leder då till att validiteten skulle bli sämre. Därför specificerar vi vad vi avser med dessa genom att bryta ned dem i mindre beståndsdelar enligt följande:

Affärsstrategiska konsekvenser

- Marknader
- Produkter
- Nya marknadsföringsstrategier
- Konkurrenssituation
- Prissättning
- Inköp
- Investeringar

Finansstrategiska konsekvenser

- Finansiering
- Riskhantering

Operativa konsekvenser

- IT-system
- Redovisning
- Fakturering
- Offerering
- Personalutbildning
- Prismärkning
- Förändrat behov av likvida medel

Övrigt

Formella organisationsförändringar, exempelvis

- Projektgrupper
- Sammanläggningar av avdelningar
- Personalförändringar

För bankerna ändrade vi dock en fråga under *Operativa konsekvenser*. Detta gjordes tack vare bankernas till viss del annorlunda verksamhet. Frågan om prismärkning byttes ut mot en fråga om hur konsekvenserna skulle bli för uttagsautomaterna.

3.2 Frågeformulären

För att strukturera telefonintervjuerna har vi haft ett frågeformulär som stöd (Se bilaga 1 och 2). Frågeformuläret inleds med frågor om företaget och dess verksamhet, denna del används sedan som stöd vid analysen. Därefter frågar vi om förberedelser som gjordes inför införandet av euron i övriga EMU och vilka förberedelser som gjorts eller planeras inför ett eventuellt svenskt medlemskap. Därefter frågar vi hur stora och vilka konsekvenser som företagen ser för de delar av sin verksamhet som vi identifierat som områden som kan påverkas. De övergripande områdena är uppdelade efter den operationalisering vi gjort och formuläret följer denna uppdelning. För att få en helhetsbild av företagen så ställde vi även ett antal frågor kring deras attityd till EMU och om de visste vart de skulle söka information. Dessa avsnitt är dock bara tänkta att fungera som komplement till frågorna om företagens förberedelser och analyseras inte separat.

I frågorna om hur stora konsekvenserna blir för företaget inom olika områden så har vi använt oss av en ordinalskala, det vill säga en skala där avståndet mellan de inbördes alternativen inte nödvändigtvis behöver vara absolut. Detta gör att det inte blir särskilt meningsfullt att räkna ut medelvärden på svaren. De olika svarsalternativen för hur stora respondenterna trodde att konsekvenserna skulle bli var; *inga*, *mycket små*, *ganska små*, *ganska stora* och *mycket stora*. För att lättare kunna redovisa dessa i tabellform har de kodats från 0 (*inga*) till 4 (*mycket stora*). Vi har medvetet utlämnat ett mittenalternativ för att respondenterna inte skulle placera sig här av "bekvämlighet" utan i så hög grad som möjligt få tänka efter och ta ställning till hur stora konsekvenserna verkligen skulle bli.

3.3 Urval

3.3.1 Tidigare forskning och skriftligt material

Den tidigare forskningen har hittats genom att leta i GUNDA, Libris, Business Source Premier och AffärsData, Artikelarkivet. Sökorden som användes var: euro, EMU, monetär union, valutaunion, , växelkursrisk, pristransparens och sökordens engelska motsvarigheter. Alla relevanta artiklar och vetenskapliga arbeten har granskats men en viss sällning har gjorts i vilka som tas upp i uppsatsen då mycket av forskningen behandlar samma ämne. De övriga undersökningar som används i uppsatsen har valts ut genom att dels leta i universitetsbibliotekets databaser på ovanstående sökord samt genom att ringa till flera organisationer som är aktiva i EMU-frågan. Dessa organisationer inkluderar Svenskt Näringsliv, Företagarnas Riksorganisation, Näringslivets EU-byrå, Svensk Handel, Västsvenska industri- och handelskammaren och Svenska Bankföreningen. Dessutom hämtades information på Infopoint Europas kontor i Göteborg. Vi har också använt oss av regeringens hemsida och därifrån hämtat en undersökning gjord vid finansdepartementet. De undersökningar som vi fått tag på har sedan lett oss vidare via källhänvisningar till bland annat undersökningar om utländska erfarenheter av övergången till euron av NUTEK och GALLUP.

3.3.2 Respondenter

Av tidigare undersökningar, både av utländska erfarenheter och undersökningar av de svenska företagens situation som gjorts, kan man urskilja några övergripande tendenser inför ett eventuellt inträde i EMU.

– Större företag är mer förberedda än mindre företag.²⁵

– Företag med stor andel export/import är mer förberedda än företag med främst inhemsk försäljning.²⁶

– De som bär den tyngsta bördan i övergången från den nationella valutan till euron är bankerna och detaljhandeln eftersom den största delen av det fysiska utbytet av sedlar och mynt sker här.²⁷

Vårt urval av respondentintervjuer baserar sig på dessa tendenser. Vi vill undersöka hur förberedelserna ser ut och skiljer sig åt i företag i olika sektorer och storlek och gör därför ett strategiskt urval med utgångspunkt i ovanstående tendenser. I undersökningen vill vi alltså inkludera, a) företag i olika storlekar, b) detaljhandelsföretag och banker, c) företag med stor andel import och/eller export samt d) företag med främst inhemsk försäljning.

Storleksmässigt begränsar vi oss till att undersöka små och medelstora företag. Detta på grund av antagandet att stora företag generellt är väl förberedda på en eventuell övergång till euron och ett inträde i EMU. Många har dessutom redan sin redovisning i euro och har således anpassat t ex sina IT-system. Genomförda undersökningar tyder på att småföretag i de länder som är med i EMU generellt hade gjort lite förberedelser och dessutom uppvisade större variation i förberedelsenivåer innan inträdet.²⁸ I Sverige definieras små och medelstora företag ofta som företag med upp till 200 anställda. Företag med mer än 200 betecknas vanligen som stora. Företag med 1-49 anställda hör till kategorin *småföretag* medan de med 50–200 anställda definieras som *medelstora företag*.²⁹ Klassificering av företagsstorlek kan ske på andra sätt, exempelvis baserat på omsättningens storlek. Vi valde dock att använda oss av antalet anställda för vår uppdelning då denna klassificering var den som användes i de flesta undersökningar vi kom i kontakt med. Det kan tyckas att gränsen mellan små och medelstora är godtycklig, dock så behandlar vi inte heller gränsen som något absolut i vår analys.

Geografiskt begränsar vi oss av praktiska skäl till att undersöka företag som har sin huvudsakliga verksamhet i Västra Götalandsregionen. Anledningen till detta är att vi vill undersöka företag inom samma län då man då kan göra uppföljningar på undersökningen och jämföra förberedelserna bland företag i olika geografiska områden. Att undersöka företag i västra Götaland föll sig också naturligt då vi inledningsvis inte bestämt oss för om vi skulle göra telefonintervjuer eller besöka företagen. Hade vi valt att besöka företagen så hade det inneburit praktiska svårigheter och högre kostnader om vi hade undersökt företag i något annat län.

För att komma i kontakt med företagen så använde vi oss av västsvenska industri och handelskammarens medlemsmatrikel, vilken kan hittas på deras hemsida.³⁰ Där hämtade vi uppgifter om företagens storlek, typ av verksamhet, telefonnummer etc.

²⁵ Se bland annat Företagarnas Riksorg. (2001)

²⁶ *ibid.*

²⁷ Fallenius, E, Balans (2002)

²⁸ Euroövergången i företagen (2002)

²⁹ Västsvenska industri och handelskammaren (2000)

³⁰ www.handelskammaren.net

Observera att urvalet av respondenter inte utger sig för att på något sätt vara representativt för de västsvenska små och medelstora företagen. Snarare kan undersökningen ses som ett medel för att åskådliggöra hur det kan se ut i företag av en viss typ. Dessutom så kan undersökningen ge vissa indikationer som kan användas som bas för en undersökning med mer statistiskt representativt urval.

3.4 Källkritik

Källorna har granskats enligt de fyra källkritiska kriterierna äkthet, samtidighet, oberoende och tendens.

Äkthet rör huruvida källan är vad den utgör sig för att vara, det vill säga att den producerats vid den tidpunkt i det sammanhang och av den eller de personer som anges.³¹ Vi har inte funnit några skäl att misstro äktheten hos några av de källor vi använt oss av. Sekundärmaterialet är huvudsakligen officiellt material som går att beställa vid behov och där kända organisationer eller myndigheter garanterar äktheten hos materialet. I de fall vi har använt oss av artiklar så har de hämtats från databaser som Göteborgs Universitet tillhandahåller. Vi förutsätter därför att materialet är vad det utgör sig för att vara. Det torde inte heller råda något tvivel om att de intervjuade personerna är de som de utger sig för att vara.

Oberoende rör det faktiska innehållet i källan, det vill säga om man kan betrakta dem som tillförlitliga.³² De sekundära källorna behandlar i många fall samma frågor och kommer fram till samma slutsatser. Eftersom vi har läst många källor och alla kommer fram till ungefär liknande slutsatser så sluter vi oss till att de kan betraktas som tillförlitliga. Primärkällorna är till viss del ett problem då vi är ute efter en representant för företaget med tillräcklig insikt för att kunna svara på frågorna på ett tillfredställande sätt. Detta anser vi oss ha uppnått då vi förhört oss med varje intervjuad person om han eller hon är rätt person att intervjuas eller om någon annan är bättre lämpad för att svara på frågorna. Vi är dock medvetna om att risken kvarligger för att respondenternas svar skall avvika från ”verkligheten”.

Samtidighet innebär att en källa minskar i trovärdighet ju längre efter en händelses inträffande den nedtecknas.³³ I de flesta källors fall så blir detta inte aktuellt eftersom de behandlar en händelse som inte har inträffat ännu – ett svenskt inträde i EMU. De källor som rör utländska erfarenheter i samband med eurons införande samt de undersökningar gjorda om svenska företags inställning till EMU och förberedelser inför euron är alla upprättade relativt snart efter den inträffade händelsen. Därför torde risken vara låg för förvanskning av källan genom att lång tid har förflutit sedan händelsen inträffade.

Tendens innebär att upprättaren av en källa avsiktligt har återgett en tillrättalagd berättelse snarare än att berätta om verkligheten. Om så är fallet kan dock berättelsen betraktas som trovärdig om den bekräftas av antingen en oberoende källa eller en källa med motsatt tendens.³⁴ Vi har dock inte funnit någon direkt risk för tendens eftersom vi i första hand har varit ute efter åsikter hos källor som kan betraktas som tendensiösa. Åsikten redovisas sedan också just som en åsikt och inte som ett faktainslag.

---

³¹ Esaiasson, P. et al (2002)

³² Ibid.

³³ Ibid.

³⁴ Ibid.

3.5 Undersökningens reliabilitet och validitet

Validitet är en fråga om hur väl den valda metoden mäter den egenskap man avser att mäta.³⁵ Vår frågeundersökning är utformad för att mäta två saker:

1. att kartlägga den faktiska förberedelsenivån i företagen
2. att se om företagens (respondenternas) syn på vilka och hur stora konsekvenser som ett svenskt EMU-medlemskap stämmer överens med de konsekvenser som vi har kartlagt med hjälp av tidigare forskning, intervjuer och undersökningar.

Den huvudsakliga frågan för om man kan anse att frågeundersökningen har validitet eller inte är om rätt person har svarat på frågan och därmed kan ge en korrekt bild av ”företagets” insikt i frågan. Det anser vi oss ha fått då vi har intervjuat personer som har haft centrala poster i företagen eller haft EMU eller euron som sitt område. Dessutom blev respondenterna tillfrågade om de hade insyn i frågan eller om det fanns någon annan person på företaget som bättre kunde svara på våra frågor. Operationaliseringen av konsekvenserna minskar risken för att något utelämnas eller missförstås. Detta förstärker således validiteten då vi med större sannolikhet mäter det vi avser att mäta.

Reliabilitet avser mätmetodens förmåga att motstå så kallade slumpmässiga fel. En undersökning med hög reliabilitet skulle kunna göras om flera gånger med samma respondent och få samma resultat oberoende av personens motivation, stress, trötthet, situationens påverkan etc.³⁶ Denna typ av fel benämns slumpmässiga fel och kan vara svåra att helt undvika. Vi har dock genomgående försökt motverka sådana fel dels att erbjuda oss att ringa upp personen vid ett annat tillfälle om denne haft ont om tid och dels genom att försöka hålla intervjuerna relativt korta för att undvika slentrianmässiga svar. Vi har även försökt undvika att ställa ledande frågor samt undvikit ett mittenalternativ på skalan över hur stora konsekvenserna upplevdes för att inte personen skulle placera sig här eftersom denne saknade någon egentlig uppfattning.

---

³⁵ Lekvall, Wahlbin (1993)

³⁶ *ibid.*

4 Den ekonomiska och monetära unionen

4.1 Kort historik om EMU³⁷

Tanken på en valutaunion är på intet sätt en ny idé utan går långt tillbaka. De första stegen mot en ekonomisk och monetär union enligt EG-fördraget togs så tidigt som 1969. Då tillsatte de dåvarande medlemsländerna i dåvarande EG en arbetsgrupp vars uppgift var att ta fram en rapport om hur unionen kunde genomföras.

Gruppen leddes av Pierre Werner, premiärminister i Luxemburg, som också gav rapporten dess namn. Wernerrapporten var färdigställd 1970 och överlämnades då till stats- och regeringscheferna. Rapporten slog fast att en ekonomisk och monetär union bl.a. innebär att medlemsländerna valutor görs helt konvertibla genom oåterkallelig låsning av växelkurserna. Det skulle kunna vara möjligt att behålla de nationella valutaenheterna men för att bekräfta oåterkalligheten ansåg arbetsgruppen att en gemensam valuta vore att föredra.

Under 1970-talets nedgång i världsekonomin lades Wernerplanen på is. Det ansågs inte önskvärt att införa ett fast växelkurssamarbete under rådande omständigheter, istället inleddes ett lösare samarbete genom den s.k. Valutaormen där även Sverige var en av deltagarna. 1978 inrättades det Europeiska monetära systemet, EMS. EMS innebar ett fastare växelkurssamarbete genom ERM (Exchange Rate Mechanism) och valutaenheten ECU (European Currency Unit) som var en sammanvägning av medlemsländernas valutor. Planerna på en ekonomisk och monetär union återupptogs genom inledningen till den Europeiska enhetsakten, vilken trädde i kraft 1987, då målsättningen om att upprätta EMU skrevs in i fördragen. EMU planerna konkretiserades sedan i EG-fördraget då EU-fördraget trädde i kraft i november 1993. Enligt detta fördrag skulle EMU genomföras i tre etapper. Planen för genomförandet föregicks av den s.k. Delorsrapporten som var färdig 1988.

Etapp ett inleddes den 1 juli 1990 efter Europeiska rådets Madridöverenskommelse 1989. Härigenom avvecklades hinder mot fria kapitalrörelser inom EU. Den ekonomisk- politiska samordningen stärktes också för att främja en framtida konvergens medlemsländerna emellan. 1994 inleddes den andra etappen som innebar att det Europeiska monetära institutet EMI upprättades. EMI: s uppgift var att förbereda den kommande verksamheten för den Europeiska centralbanken, och att övervaka medlemsländernas ekonomiska förberedelser inför valutaunionen. De nationella centralbankerna gjordes självständiga mot det politiska styret och ett förbud infördes mot monetär finansiering av den offentliga sektorn, d.v.s. staten får inte låna i sin centralbank.

Den tredje etappen inleddes den 1 januari 1999 genom upprättandet av en valutaunion. Elva av EU: s medlemsstater övergick i och med detta till den gemensamma valutan euro och började föra en gemensam penningpolitik genom den gemensamma centralbanken. Vilka medlemmar som skulle delta från start bestämdes av EU-ländernas stats- och regeringschefer i Bryssel 1998. Beslutet grundades bl.a. på om konvergenskriterierna var uppfyllda. I juni 2000 bedömde rådet att även Grekland uppfyllde kriterierna för att delta i eurosamarbetet och utgör därmed den tolfte medlemmen i samarbetet. Storbritannien och Danmark har rätt att stå utanför EMU utan att behöva avstå sitt medlemskap i EU. Denna rätt har formellt sett inte Sverige då vi ej utverkat något undantag för detta vid EU-anslutningen.

---

³⁷ Avsnittet bygger på, Calmfors, L., et al, (1998); Sveriges Riksdag, EU-upplysningen, Ekonomisk och monetär union (2000)

4.2 Vad innebär EMU?

EMU innebär att medlemsländerna har bildat³⁸:

en *ekonomisk* union med full rörlighet för varor, tjänster, arbete och kapital. Dessutom innefattar den ekonomiska unionen införandet av en gemensam konkurrenspolitik, gemensamma åtgärder för strukturell förändring och regional utveckling samt en koordinering av den ekonomiska politiken. Väsentliga delar av den ekonomiska politiken ligger dock utanför EMU, bland annat finanspolitik, arbetsmarknadspolitik o s v.

en *monetär* union som bland annat innebär att man har infört en gemensam valuta (euron), skapat en gemensam penning- och kapitalmarknad samt genomfört en gemensam penning- och valutapolitik genom inrättandet av den Europeiska Centralbanken.

Alla EU- länder utom Danmark, Storbritannien och Sverige är i dagsläget medlemmar fullt ut i EMU.

Om Sverige går med i EMU så inträffar två viktiga förändringar:

1. Penningpolitiken flyttas från den svenska riksbanken till den europeiska centralbanken.
2. Den svenska kronan ersätts som betalningsmedel av euron.

Hur övergången skall gå till och när den skall genomföras vid ett eventuellt beslut om ett svenskt inträde är fortfarande en öppen fråga. Olika intressen förespråkar olika tidpunkter och olika metoder, exempelvis förespråkar Svenskt Näringsliv ett inträde redan under 2005 medan Svenska Bankföreningen anser att vi tidigast kan gå med från 1/1 2006. Den förstnämnda organisationen förespråkar en övergång där kronan under en period existerar parallellt med euron medan Svenska Bankföreningen vill ha en övergång över en natt, en så kallad "Big Bang".³⁹

4.3 Införandet av Euron

Införandet av den gemensamma valutan är för de flesta den mest påtagliga, och kanske viktigaste, delen av EMU. Euron infördes den 1/1 1999 och de nationella valutorna blev därmed enbart denomineringar av euron på samma sätt som ören är för kronan, de nationella valutorna kunde dock användas i handeln och redovisningen fram till den 31/12 2001. Den 1/1 2002 började euron att cirkulera som mynt och sedlar från att tidigare enbart varit en "virtuell" valuta och de gamla mynten och sedlarna började bytas ut och sedan den 1 mars 2002 är euron det enda legala betalningsmedlet bland medlemsländerna.⁴⁰

Sverige valde att stå utanför införandet av den gemensamma valutan och kronan fortsatte att vara den nationella valutan. Svenska företag har dock i hög grad berörts av införandet av euron trots att Sverige står utanför då en mycket stor andel av den svenska handeln sker med euroområdet. Många företag använder sig därför av euron i offerter, fakturor och lån. Från och med 2001 så är det också tillåtet för svenska företag att redovisa i euro. Den svenska kronan är dock fortfarande den dominerande redovisningsvalutan, inte minst på grund av att

---

³⁸ Samuelsson, L (red), (2001)

³⁹ emailsvår från finansdepartementet 030113

⁴⁰ Sveriges Riksdag, EU-upplysningen, Ekonomisk och monetär union (2000)

större delen av företagens kostnader, och framförallt då lönekostnader fortfarande utgörs av svenska kronor.⁴¹

---

⁴¹ Regeringskansliets euroinformation, Ditt företag och EMU

5 Konsekvenserna för de svenska företagen vid ett svenskt EMU-inträde

5.1 Affärsstrategiska konsekvenser

5.1.1 Pristransparensen är lika med ökad konkurrens?

För många är inträdet i EMU främst en fråga om införandet av en ny valuta och de rent tekniska konsekvenser som detta innebär. Dock kan införandet av euron potentiellt innebära stora strategiska konsekvenser för många företag, åtminstone på längre sikt.

Vid införandet av en gemensam valuta i ett geografiskt område så får detta automatiskt konsekvensen att köpare lättare kan jämföra priser mellan säljare i olika länder. Tidigare prismärkte de i två olika valutor – efter ett införande av en gemensam valuta så kommer alla priser att lättare kunna jämföras. Därmed så minskar möjligheten för företag att inom valutaområdet prisdifferentiera, det vill säga sälja sina produkter till olika priser i olika medlemsländer. Ett tydligt exempel på detta är priset på bilar som skiljde sig kraftigt åt innan införandet av euron. Enligt en studie av EU-kommissionen 1997 så skiljde sig priserna sig åt så mycket som 40 % på vissa modeller mellan olika medlemsländer.⁴² En stor del av denna skillnad kan komma att försvinna på sikt vid en gemensam valuta. Detta underlättas också av möjligheten till att handla på distans via Internet. Därmed tappar också företag med en lokal marknad det ”skydd” som kronan tidigare innebar, utländska företag får lättare att erbjuda sina produkter då man inte längre behöver en särskild svensk prismärkning.

Det finns därför anledning att tro att priserna kommer att närma sig de lägsta priserna i valutaunionen då företag vänder sig till billigare leverantörer i EMU-området samt konsumenter i större utsträckning handlar via Internet och postorder utomlands. Hur betydelsefullt detta skulle bli varierar dock mellan olika bedömare. Vissa menar till exempel att de olika prisnivåerna i Europa beror på bristande konkurrens och olika skattenivåer snarare än olika valutor⁴³.

I dagsläget äts mycket av vinsten med det lägre priset utomlands upp av transaktionskostnaderna vid köp i en främmande valuta. Man kan dock inte vänta sig en total utjämning av priserna i ”eurområdet” kostnaderna för bland annat logistik och moms varierar mellan olika medlemsländer.⁴⁴ Generellt sett kan man vänta sig utmaningar för företagen i och med att konkurrensen ändras och man måste finna nya sätt att marknadsföra sina produkter.

5.1.2 Nya marknader

Kombinationen av försvunna transaktionskostnader, växelkursrisker och uppkomsten av pristransparens innebär att det blir lättare för företag att sälja på andra EMU-länders marknader och detta kan förhoppningsvis öka handeln mellan EMU-länderna. Det kan tidigare ha varit svårt att sälja en produkt på en annan marknad än den lokala då en lokal försäljare av samma produkt hade lägre kostnader på grund av ovanstående. Mycket hänger på hur företagen kommer att välja att agera inför dessa möjligheter.⁴⁵

---

⁴² Atkin, J (1998)

⁴³ Lindskog, P., Finanstidningen, 010125

⁴⁴ Atkin, J (1998)

⁴⁵ Whyman, P., (2001)

5.1.3 Inköp

Pristransparensen innebär samtidigt att priserna för inköp kan sjunka genom och man får ökad möjlighet att vända sig till andra, billigare leverantörer än företaget har haft innan. Dessutom kan företag nu göra sina inköp i EMU-området utan att behöva ta hänsyn till valutarisken eller kostnader för att säkra sig mot denna. Tidigare så kunde den relativa vinst man gjorde på att göra sina inköp i ett annat land ätas upp av dessa kostnader.⁴⁶

5.1.4 Psykologisk prissättning

En annan fråga som företag måste ta hänsyn till är hur priserna i kronor skall översättas till euro. Att fastställa ett pris i euro handlar i många fall mer än om att översätta priset rätt av från kronan. Många produkter prissätts strategiskt genom så kallad psykologisk prissättning, det vill säga i stället för 200 kronor så är priset 195 då detta upplevs som betydligt lägre av köpare. Skulle priset på 195 översättas direkt till euro (med en växelkurs på 9kr = 1 euro) så innebär detta att europriset skulle bli 21,67. Vilket pris skall då sättas om man vill behålla den psykologiska effekten, 20,95 eller 21,95?⁴⁷

Följden av detta kan bli att priserna höjs för att inte minska marginalen på produkten eller att man tar det lägre priset men minskar kvantiteten i en förpackning. Detta är också något som uppmärksammas i de länder som har övergått till euro.⁴⁸ Oavsett vilken strategi ett företag använder sig av så finns risken att kunder misstänker ”smyghöjningar” och efterfrågan minskar på en produkt.⁴⁹

5.2 Finansstrategiska konsekvenser

5.2.1 Eliminering av valutarisk och transaktionskostnader

En av de mest uppenbara följderna av ett svenskt inträde i EMU är att transaktionskostnaderna för växling av kronan till euron helt försvinner. Då de flesta företag har avtal med sina banker som håller nere transaktionskostnaderna så är dessa dock relativt små för de flesta företag, ofta mindre än 1 % av vinsten från handeln med EU-länderna. En för många företag viktigare faktor är att valutakursrisken elimineras. I dagsläget så måste företag antingen skydda sina valutakursrisker med hjälp av finansiella derivat eller ta risken av fluktuationer i valutan. Om företagen väljer att valutasäkra innebär det att man kan hålla priser och vinstmarginaler vid försäljning till EMU-området på en konstant nivå även om kronan skulle stärkas. Detta får dock till följd en kostnad genom den avgift som exempelvis en terminssäkring innebär. Väljer man istället att inte terminssäkra så innebär det att företagen kan vara tvungna att sänka sina priser på sina varor i euroområdet eller minska sina marginaler ifall kronan stiger i förhållande till euron.⁵⁰

Om man gör antagandet att företag generellt är riskaverta så innebär en eliminering av växelkursrisken en fördel. En lägre växelkursrisk leder också i sin tur till en lägre totalrisk och

---

⁴⁶ Atkin, J., (1998)

⁴⁷ eget räkneexempel

⁴⁸ Kruse, D., Sydsvenska Dagbladet, 0200818

⁴⁹ Johansson C., Johansson, K., (1997)

⁵⁰ Atkin, J., (1998)

därigenom en lägre kostnad för kapital. Dock går man samtidigt miste om möjligheten att göra vinster på växelkursfluktuationer.⁵¹

5.2.2 Billigare finansiering

Även banksektorn kan komma att bli mer konkurrensutsatt. Pristransparensen drabbar även bankerna som inte längre kan "gömma sig" bakom valutan och ha skilda priser på sina tjänster i olika länder. Med försvunnen valutarisk så försvinner ett viktigt hinder för utländska banker att erbjuda sina tjänster till svenska företag.⁵² Följden av detta kan vara att priserna på finansiella tjänster sjunker. Innan övergången till euro i övriga Europa så varierade räntor, åtminstone periodvis, betydligt. För att nämna ett exempel så skiljde sig den genomsnittliga nettomarginalräntan (net interest margins, det vill säga skillnaden mellan bankernas utlåningsränta och inlåningsränta) under perioden 93-95 från 3,73 % i Irland till 1,37 % i Frankrike (Sverige 2,25)⁵³. Någon statistik på hur räntorna förändrats i EMU efter det slutliga införandet av euron har vi inte funnit. På riksbanken var man dock av uppfattningen att en viss harmonisering hade skett och att räntorna allmänt hade gått ned. Det sistnämnda trodde man dock inte berodde enbart på EMU utan hade troligen till viss del skett ändå.⁵⁴

Att länderna inte längre har fristående centralbanker som sätter "nationella" räntenivåer spelar givetvis också en stor roll. Sjunker de genomsnittliga räntenivåerna så innebär detta att även priset på eget och lånat kapital minskar för företagen.⁵⁵

5.3 Operativa konsekvenser

5.3.1 Big Bang eller långsam övergång?

Vilka operativa konsekvenser ett införande av euron skulle innebära för de svenska företagen beror till stor del på om euron ersätter kronan över en natt (Big Bang-metoden), eller om det blir en övergångsperiod liknande den som fanns vid införandet av valutan i dagens "euroland" med två parallella valutor som existerar under en period.

Vid en stegvis övergång kommer företagen att vara tvungna att ha system som kan hantera dubbla valutor. En del förespråkare för detta alternativ hävdar att det kommer att ge företag och allmänhet en möjlighet att psykologiskt vänja sig vid och lära sig att hantera den nya valutan.⁵⁶ Dessutom skulle det möjliggöra för Sverige att relativt snabbt gå in i ett "förstadium" till fullt medlemskap där euron är valutan men inte omedelbart finns i fysisk form. Svenskt näringsliv och Företagarnas Riksorganisation förespråkar en stegvis övergång då de anser att det viktigaste för svenska företag är att Sverige är med och att kronan låses mot euron. En ytterligare fördel är att företagen själva kan välja tidpunkt för sin anpassning under perioden och att det är ett säkert och beprövat sätt då andra länder använt sig av detta.⁵⁷

Andra organisationer, t.ex. Svensk handel och Svenska bankföreningen, menar att en period för att vänja sig vid den nya valutan inte behövs då euron finns som reell valuta och

---

⁵¹ Johansson S-E (1995)

⁵² En ekonomisk och monetär union i Europa, Sveriges Riksbank

⁵³ Atkin, J (1998)

⁵⁴ Samtal med Riksbanken 030109

⁵⁵ Johansson S-E (1995)

⁵⁶ emailsvaret från finansdepartementet 030113

⁵⁷ ibid

därigenom har både företag och privatpersoner kommit i kontakt med den.⁵⁸ Dessa förespråkar istället en direkt övergång då de vill undvika en övergångsperiod som skulle innebära en lång period av hantering av dubbla valutor. Denna period skulle bli besvärlig för handeln då euron först skulle existera elektroniskt men inte i sedlar och mynt. När sedlar och mynt sedan gavs ut så skulle det finnas två fysiska betalningsmedel. Det skulle kunna innebära en lång period av dubbelprismärkning och hantering av dubbla valutor för detaljhandeln vilket medför stora kostnader.⁵⁹

De olika branschorganisationerna ser lite olika på hur lång tid deras medlemmar behöver för att klara en omställning från en folkomröstning till den faktiska övergången. Även här skiljer sig behovet beroende på typ av övergång. Den finansiella sektorn har till exempel angett att minst två år behöver gå efter ett beslut om att delta. Detta gäller dock enbart vid en direktövergång – d v s att sedlar och mynt införs samtidigt som Sverige deltar i EMU fullt ut. Uppemot 2,5 år kan – enligt aktörerna på den svenska finansiella marknaden - krävas om det blir en övergångsperiod. Näringslivet ser dock kortare ledtider framför sig och räknar med att euron kan införas cirka 1,5 år efter det att folkomröstningen har hållits.⁶⁰

5.3.2 Utländska erfarenheter

I Europa började en huvuddel av de små och medelstora företagen sina förberedelser för euron relativt sent. Detta kan delvis förklaras av att dessa såg övergången till den nya valutan som en pålaga eller källa till ökade kostnader och att det därför dröjde länge innan de vidtog de åtgärder som krävdes för omställningen. Euron framstod länge som en ren virtuell valuta, trots att värdet mellan euro och nationella valutor hade tillkännagivits på rättslig väg och även garanterats. Detta gällde främst medborgarna och småföretagare, framförallt inom handeln. En anledning till detta var att mynt och sedlar dök upp i ett sent skede. Men även det faktum att det inte existerade några regler som styrde när förberedelserna skulle utföras förutom slutdatumet, spelade en stor roll här. Under perioden 1999-2000 var det bara ett fåtal ekonomiska aktörer som använde sig av euron, främst då stora internationella koncerner. Ännu under 2001 uppvisade de små och medelstora företagen en mycket lägre grad av förberedelse än storföretagen. Många av dessa företag stod alltså inför att genomföra omfattande åtgärder såsom omräkning av priser, anpassa programvaror eller ställa om bokföringen. Det visade sig dock att många lyckades med en övergång till euron i ”sista minuten”.⁶¹

En Eurobarometerenkät som genomfördes i mitten av februari 2002 visar att över 85 % av de små och medelstora företagen inte stött på några praktiska problem vid omställningen.⁶² Denna bild bekräftas av andra undersökningar. Både en Gallupundersökning och en undersökning utförd av FEE (Fédération des Experts Comptables Européens) visade att de flesta små- och medelstora företag i ”euroland” hade ställt om till euro den 1 januari 2002 och de större företagen var generellt sett klara tidigare. De flesta små och medelstora företag väntade till relativt tätt inpå euroövergången med euroomställningen medan de flesta större företag inledde omställningen betydligt tidigare.⁶³ Intressant att är därför att trots detta så har företag med mindre än tio anställda generellt sett haft mindre problem än de med fler än

⁵⁸ Remissvar till finansdepartementet 021121

⁵⁹ Intervju med svensk Handel 030103

⁶⁰ Tal av Gunnar Lund 021205

⁶¹ InfoEuro Nr 22/SV-2002,

⁶² Ibid.

⁶³ Finansdepartementets euroinformation, projekt 117022, (2002),

femtio.⁶⁴ Dock ledde ett sent inlett förberedelsearbete i många fall till höga kostnader, bland annat i form av konsultervoden.⁶⁵

Den generella inställningen var att övergången till euro inte medfört några större effekter för företagets verksamhet. I Finland uppgav till exempel 71 % av företagen i en undersökning att inträdet i EMU inte haft någon effekt på företagets förutsättningar att bedriva sin verksamhet. Av de som hade svarat att inträdet haft betydelse så ansåg dock de flesta (85 %) att förutsättningarna förbättrats. Dessa var framförallt företag med någon form av internationell verksamhet. Samma undersökning visade också att nästan alla företag ansåg sig väl förberedda inför övergången.⁶⁶

En djupundersökning bland företag i Finland Österrike och Tyskland pekade ut ett antal faktorer som ansågs viktiga för en lyckad övergång bland små företag:⁶⁷

- Datorsystemet anpassat till flera valutor
- Tidiga förberedelser
- Euroansvarig utsedd

5.3.3 Byte av system

En stor del av de operativa konsekvenserna för företagen blir att ställa om IT-systemen. Vid en direkt övergång kommer systemen att behöva justeras för den nya valutan om detta inte redan utförts. De företag som ännu inte gjort några förändringar inför eurons införande står inför att ändra sina system inom följande områden:⁶⁸

- Fakturering
- Leverantörs och kundreskontra
- Betalningssystem
- Lagerstyrning
- Löner
- Betalningar
- Tullhantering
- Redovisning

Dessa exempel visar på komplexiteten i problemet då det är många olika system som skall justeras, alternativt bytas ut. Ju fler gränssnitt ett företag har dels mellan interna system men även externa användare desto mer komplicerad blir justeringsprocessen. I denna process ingår även att man skall lösa problemet med konvertering av äldre data för att kunna göra jämförelser. Detta berör främst redovisningsområdet men även exempelvis försäljningsstatistik och dylikt kan vara av värde att konvertera för att jämföra olika perioder.

Vid en stegvis övergång kommer IT-problemet att bli ännu större då vissa system måste kunna hantera två valutor parallellt. Ett krav som då tillkommer är att systemen måste kunna hantera det s.k. sexsifferproblemet. Denna problematik består kortfattat av att IT-systemen måste klara av att hantera sex stycken värdesiffror, i Sverige innebär detta fem decimaler, då

⁶⁴ InfoEuro Nr 22/SV-2002,

⁶⁵ Finansdepartementets euroinformation, projekt 117022, (2002),

⁶⁶ svenskt Näringsliv, Euroövergången i företagen, (2002)

⁶⁷ NUTEK, (2002)

⁶⁸ Regeringskansliet, Euron och ditt företag

de officiella omräkningstalen har denna precision. Används inte tillräckligt många siffror blir det avrundningsfel vid konverteringar mellan euron och kronan.⁶⁹

De utländska erfarenheterna visar också att det största problemet vid övergången fanns inom IT-området. Det var också denna del som stod för de största kostnaderna. Omställningen av IT-systemen visade sig ofta ta längre tid än beräknat och flera bedömare hävdar att detta är något som bör påbörjas i god tid.⁷⁰ En annan undersökning visar även den att företagen hade problem med sina system. De hade större problem med applikationer som utvecklats internt än de externt tillverkade. De externt köpta applikationerna täcktes ofta av underhållsavtal eller kunde kompletteras med särskilda euromoduler medan internt upprättade system emellanåt helt behövde bytas. Många gånger saknades manualer för förändringar av de interna systemen. Flera av företagen hade passat på att euroanpassa sina system i samband med att dessa milleniesäkrades. Särskilt viktig för en lyckad och kostnadseffektiv övergång ansågs det vara att i tid ha informerat och utbildat personalen för omställningen, särskilt då de grupper som arbetade med ekonomi, redovisning och IT-system.⁷¹ Två andra undersökningar pekar även de ut omställningen av IT-systemen som det överlägset största problemområdet.⁷²

5.4 Branschspecifika konsekvenser

Tre branscher; detaljhandeln, bankerna och exportföretagen står inför speciella utmaningar vid en eventuell övergång till Euron.

5.4.1 Detaljhandeln

Vid en övergång till euron som sker via en övergångsperiod där euron och kronan existerar parallellt som betalningsmedel så kommer detaljhandeln att vara i behov av dubbla kassor då kunder kan välja att använda sig av olika valutor. Förutom att kassalikviditeten då ökar så kan det i vissa fall medföra att handlare måste investera i fler kassaapparater då man i de flesta fall endast kan ha en ”kassalåda” i varje kassaapparat. Hanteringen av dagskassor och liknande blir också mer betungande då dessa måste räknas dubbelt. Även att ge tillbaka växel åt kunder som handlar med Eurosedlar i höga valörer kan utgöra ett omfattande problem för företagen under en tid. En övergångsperiod skulle även leda till en lång period av dubbel prismärkning vilket skulle ge handlarna höga kostnader.⁷³ Det ökade behovet av kassalikviditet följs av att det kan bli dyrare för företagen att försäkra sig då försäkringsbolagen eventuellt kan tänkas höja premierna.⁷⁴ Även om Sverige inte väljer en övergångsperiod utan inför valutan på en gång kan problem uppstå gällande kundernas förståelse för den nya valutan. Detta pedagogiska problem kan avhjälpas med dubbel prismärkning på exempelvis hyllkanterna i livsmedelsaffärer, två belopp på kvitton m.m. Detta kan ske både innan och efter valutabytet för bästa effekt. Detta kommer vid en direkt övergång troligtvis att vara frivilligt och att det därför kommer att vara upp till vart och ett av de berörda företagen att göra detta. Man får helt enkelt göra en avvägning av de merkostnader som uppstår och de minskade frågor från osäkra kunder som undviks. Även konkurrensfördelar kan här vägas in. Inom svensk handel tror man

⁶⁹ www.regeringen.se, Euroinformation

⁷⁰ InfoEuro Nr 22/SV-2002

⁷¹ NUTEK (2002)

⁷² Finansdepartementets euroinformation, projekt 117022, (2002)

⁷³ Intervju, svensk Handel 03 01 03

⁷⁴ Svenska Bankföreningen (2002).

inte heller att många företag i branschen skulle vidta några som helst operativa anpassningar innan det var bestämt att vi skulle delta i valutaunionen⁷⁵

Vid valutabytet i övriga EU länder fick detaljhandeln bära en större del än väntat av själva kontantutbytet. Detta berodde bland annat på att banker och uttagsautomater i vissa länder lämnade ut sedlar i höga belopp som kunder sedan ”växlade” när de handlade i butikerna. Detta ledde till kritik från detaljhandeln som ansåg att de fick agera växlingskontor.⁷⁶

Handlarna fick i flera fall ökat behov av försäkringsskydd tack vare den ökade mängden kontanter som lagrats hos dem. Detta problem löstes i vissa länder på individuell basis men i andra drogs gemensamma riktlinjer upp. I Nederländerna fick exempelvis handlarna dubbelt försäkringsskydd utan extra kostnader.⁷⁷ Flera praktiska aspekter som var svåra att överblicka i förväg tillkom också. Ett exempel på detta var flera varuhus i Frankrike var tvungna att förstärka golven samt köpa nya kassaskåp på grund av tyngden och mängden mynt som inkom innan årsskiftet.⁷⁸

5.4.2 Bankerna

Bankerna har samma problem som detaljhandeln gällande kassalikviditeten fast i ännu större utsträckning och oavsett vilken typ av övergång det blir. Bankerna kommer att utgöra huvuddelen av distributionsnätet för de nya sedlarna och mynten till handeln och andra intressenter. Dessutom kommer bankerna ha hand om den inväxling av den svenska kronan som kommer att behövas. Bankerna har även större problem gällande justeringar av IT-systemen beroende på att man arbetar med mer komplexa system än i många andra branscher. Dessutom skall alla kundkonton konverteras till euro. I distributionsuppgiften ingår även att se till att uttagsautomaterna fungerar vid bytet då de utgör en viktig distributionskanal och om de fungerar avlastas andra källor såsom bank och postkontor. Även kortbetalningssystemen skall fungera för användarna den dag bytet sker.⁷⁹

I Europa fick även bankerna ett ökat försäkringsbehov då kontoren lagrade och distribuerade stora mängder kontanter. När det gäller att distribuera euron så har det flytit på väldigt bra då utlämningsperioden varade under 3 månader. Vid indragningen av de nationella valutorna fungerade det sämre. Detta berodde främst på den korta tiden (bara några veckor) men även medborgarnas beteende kan ha spelat en stor roll för hanteringen. I stället för att använda sina gamla sedlar i handeln valde många att växla dessa till eurosedlar istället. De trånga sektorer som uppstod återfanns främst inom lagringen av valutorna men även uppräknings- och kreditering av konton medförde problem. Detta kan förklaras med att samma företag som anlitas för transporter även anlitas för uppräknings- och kreditering av de inlämnade kontanta medlen. Dessa hann inte med och då uppstod problemen. På många bankkontor runt om i Europa kunde medborgarna lämna in särskilda påsar för uppräknings- och kreditering vid senare tillfälle, detta för att minska köerna. Detta fungerade bra i inlämningskedet men tiden från inlämning till kreditering blev ofta lång och bankerna fick många frågor från missnöjda kunder, både privatpersoner och företag, som undrade om pengarna försvunnit. Detta tog personalresurser i anspråk och försenade därigenom processen ytterligare.⁸⁰

⁷⁵ Intervju, svensk Handel 03 01 03

⁷⁶ Svenska Bankföreningen (2002).

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Svenskt Näringsliv (2002)

⁷⁹ Svenska Bankföreningen (2000)

⁸⁰ Svenska Bankföreningen (2002)

Bankerna hade också större problem än andra företag då det gällde IT-justeringar. Detta förklaras med att systemen har fler gränssnitt både mot interna som externa system än andra branscher. Dessutom har bankvärlden standardiserade format för systemen och dessa innehåller begränsningar gällande utrymme för exempelvis decimaler. Detta var också en fråga som behövde lösas. Mycket av arbetet med att lokalisera var förändringar krävdes skedde manuellt vilket var tids- och resurskrävande. Ett stort arbete fick också läggas ned på att konvertera kundernas konton till euro.⁸¹

5.4.3 Exportföretagen

Att de nationella valutorna försvinner innebär att ett viktigt hinder för den europeiska gemensamma marknaden försvinner. För de svenska exportföretagen med EU som marknad innebär det, åtminstone delvis, att det som igår var en exportmarknad idag är en hemmamarknad imorgon.

Ett svenskt inträde i EMU innebär att vi inte längre har någon flytande valuta som ändrar värde efter utbudet och marknads efterfrågan. Tidigare har de svenska exportföretagen gynnats av en försvagning av växelkursen på kronan eftersom deras produkter då blivit billigare för kunder i utlandet. På motsatt sätt så har exportföretagen missgynnats om den svenska kronan stärkts gentemot främmande valutor. Den svenska riksbanken har delvis kunnat påverka växelkursen genom sin penningpolitik, bland annat att kontrollera mängden valuta som finns på den svenska marknaden. Denna möjlighet finns inte efter inträdet liksom det inte finns någon möjlighet att återgå till det gamla systemet med fast växelkurs som kunnat devalveras vid behov. Istället kommer Europeiska Centralbanken att påverka växelkursen på euron. Farhågor har uttryckts att den svenska ekonomin kommer att missgynnas då Europeiska Centralbanken inte kommer att ta hänsyn till så kallade strukturella problem, det vill säga problem som är specifika för svenska företag eller företag i vissa branscher.⁸²

---

⁸¹ Ibid.

⁸² Calmfors, L. (1997)

6 Den aktuella situationen för de små och medelstora företagen

6.1 Tidigare undersökningar

6.1.1 Små och medelstora företag

Hur den aktuella situationen för små och medelstora företag gällande grad av förberedelser för ett svenskt EMU-medlemskap är svårt att bilda sig en uppfattning om eftersom denna fråga är i stort sett utforskad. De undersökningar som gjorts granskar förberedelserna inför eurons införande i övriga EU-länder.

I Företagarnas riksorganisations undersökning av de svenska *småföretagen* från december 2001 har man låtit SIFO låtit undersöka 2794 små och medelstora svenska företags förberedelser och inställning till EMU.

Rapporten pekar på ett klart samband mellan storlek och hur positiva de är till ett svenskt medlemskap. De större företagen tror även till störst del på att euron skulle underlätta deras verksamhet. Den största skillnaden återfinns på frågan om företagen har eller planerar att genomföra åtgärder för att anpassa sig till EMU: s tredje steg i de deltagande länderna. Sammantaget tyder undersökningen på ett tydligt storlekssamband gällande hur positiva, förberedda och övertygade om EMU: s positiva effekter på verksamheten man är. Denna undersökning säger inte någonting om vilka åtgärder som planerats/vidtagits. En annan viktig aspekt som är värd att förtydliga är att frågan om förberedelse inför EMU gäller för den situation som rådde vid tillfället för undersökningen och alltså inte förberedelser inför ett eventuellt svenskt medlemskap.⁸³

Undersökningen slår även fast att de västsvenska företagen generellt sett är de i landet som vidtagit mest åtgärder inför det tredje steget av EMU i övriga Europa. Även på frågan om Sverige bör gå med i EMU är de västsvenska företagen bland dem som är mest positivt inställda.⁸⁴

6.1.2 Exportföretag

Regeringskansliets Euroinformation har genom svenska GALLUP genomfört undersökningar som mäter *små och mellanstora exportföretags* inställning till och förberedelser för eurons införande i Europa. Den senaste är publicerad i juni 2002 och det är resultaten från denna vi här kommer att redovisa delar av.

De områden som företagen ansåg ha påverkat dem i mycket eller ganska stor utsträckning var följande (i en fallande ordning). Prissättning, inköp, genomförande av betalningar och offerering, fakturering, Internet, e-handel, anpassning av dataprogram, redovisning, nya samarbetspartners, marknadsföring, försäljningsorganisationen samt personalutbildning.⁸⁵

En knapp majoritet (58 %) av företagen i undersökningen hade på något sätt förberett sig inför euron. De som förberett sig har främst gjort det genom att anpassa sina dataprogram, sin prissättning samt fakturering. Efter dessa kommer redovisning, genomförande av betalningar, upprättande av eurokonto samt inköp. Bland områden som högst 10 % av företagen vidtagit

⁸³ Företagarnas Riksorganisation (2001)

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Finansdepartementets euroinformation, projekt 117022, (2002)

åtgärder inom märks offerering samt marknadsföring. Att utbilda personalen och att finansiera sin verksamhet i euro verkar inte ha varit ett så aktuellt område. Endast 2 respektive 1 % hade angett att de anpassat sig här.

Det är en högre andel av de medelstora företagen som gjort förberedelser generellt sett inom de olika områdena. Då detta faktum uttalas speciellt om redovisningsområdet så sluter vi oss till att här är det stor skillnad mellan små och medelstora företag trots att det inte redovisas i siffror.⁸⁶

6.2 Företag som ingår i undersökningen och deras huvudsakliga verksamheter

Av de fyra mindre detaljhandelsföretagen sysslar ett företag med bilförsäljning, ett med försäljning av trä och byggvaror. Vi har även intervjuat en återförsäljare av datorer som också tillhandahåller viss konsultverksamhet. Det fjärde företaget har försäljning av el-material, då främst till andra företag. Den medelstora detaljhandelsgruppen består av en affär av ”varuhustyp” där alla möjliga produkter finns till försäljning. Det andra företaget är moderbolag i en koncern som har en kedja av klädaffärer. Några av dessa butiker återfinns inom det existerande euroområdet. När det gäller tjänsteföretagen så är dessa uppdelade på två medelstora och två små. De senare utgörs av ett hotell och konferenscenter samt ett fastighetsbolag. Båda dessa vänder sig främst till hemmamarknaden. De större är en advokatbyrå samt ett resebolag som anordnar bussresor. De två små exportföretagen sysslar med kläd- respektive fiskförsäljning. De tre medelstora exportföretagen ingår alla i koncerner. Två av dem säljer industrikomponenter och det tredje svetsutrustning. Bankerna är två fristående sparbanker som båda har ett visst samarbete med Föreningsparbanken. (För en översikt av de intervjuade företagen, se bilaga 5)

6.2.1 Förklaring till tabellerna

I tabellerna nedan för hur stora konsekvenserna blir för varje företag så är svaren kodade på grund av utrymmesskäl. Koderna innebär följande; 0 = inga konsekvenser alls, 1 = mycket små konsekvenser, 2 = ganska små konsekvenser, 3 = ganska stora konsekvenser, 4 = mycket stora konsekvenser. ? betyder att respondenten inte visste.

I tabellerna finns även flera förkortningar: den första bokstaven i förkortningarna står för bransch (e=export, d=detaljhandel, t=tjänsteföretag), den andra bokstaven betecknar storlek (l = litet, m= medelstort)

I genomgången av empirin nedan kommer vi att behandla bankerna för sig då dessa utgör en kategori som skiljer sig i många avseenden från de övriga företagen och delvis svarade på andra frågor.

---

⁸⁶ Finansdepartementets euroinformation, projekt 117022, (2002)

6.3 Förberedelser

6.3.1 Konsekvenser och åtgärder på grund av eurons införande 1 januari 2002

De som främst ansåg att eurons införande hade fått några konsekvenser för dem var exportföretagen. Av dessa svarade alla utom två att eurons införande hade fått konsekvenser. Intressant att notera är dock att båda dessa uppgav att de genomfört åtgärder på grund av euron i form av förändringar i valutasäkringar och dylikt, detta var dock med andra ord ingenting som det såg som en speciellt stor konsekvens. Ett av exportföretagen hade inte genomfört några åtgärder trots att de uppgav att euron hade medfört konsekvenser. De följer och åtgärder som uppgavs var framförallt inom valutasäkringar och valutahanteringen, ett av företagen uppgav också att de öppnat ett särskilt eurokonto. Detta var troligen något som var gemensamt för alla exportföretagen. Den allmänna uppfattningen var att den dagliga hanteringen av valutor hade underlättats då det fanns färre valutor att arbeta med. Hur lång tid som åtgärderna hade tagit skiljde sig mycket åt, allt ifrån ett par veckors deltidsarbete till drygt ett år. Tidsaspekten hade flera dock inte ägnat speciellt mycket tanke kring och hade relativt vag uppfattning om.

Av de övriga företagen så svarade båda de medelstora detaljhandelsföretagen att eurons införande hade fått konsekvenser. För det ena företaget så var följderna av eurons införande helt enkelt att de fått flera kunder som hade önskemål om att få betala i euro, vilket också företaget tillgodosåg. Det andra detaljhandelsföretaget var moderbolag i en större klädkedja och hade dotterbolag i euroländer. Därför upplevde de ganska stora konsekvenser, bland annat konvertering av försäljningsstatistik och att de hade lagt dotterbolagens redovisning på entreprenad. De hade även bytt sitt ekonomisystem så att detta kunde hantera euron. Ett av de mindre detaljhandelsföretagen hade också gjort vissa justeringar av sitt IT-system.

Eurons införande har sålunda påverkat flera av företagen i större eller mindre utsträckning. Generellt så upplevde de större företagen samt exportföretagen fler konsekvenser och hade också vidtagit fler åtgärder. Av dessa så var det dock bara ett fåtal som gjort några större förändringar på grund av euron.

6.3.2 Förberedelser inför ett svenskt medlemskap i EMU

Endast 3 av 10 av företagen som inte har någon export hade utsett någon euroansvarig. Det ena av dessa företag, det stora klädföretaget, ansåg sig också vara färdiga med sina förberedelser och skulle inte behöva göra något mer. Av exportföretagen var det endast ett som hade haft en euroansvarig och detta företag planerade också att införa både en EMU-ansvarig och en projektgrupp för detta, dock först efter ett beslut. Klädföretaget hade också haft en projektgrupp som kartlagt konsekvenserna av ett EMU-inträde vilka de var ensamma om i undersökningen tillsammans med ett medelstort tjänsteföretag. Projektgruppen för tjänsteföretaget, en advokatfirma, utgjordes av en redan existerande grupp som fungerade som rådgivare åt andra företag i frågan. Av exportföretagen hade 2 av 5 en euroansvarig, en av dessa fanns dock inte på företaget utan var ansvarig för hela koncernen. Inget av småföretagen hade haft någon projektgrupp.

Inget av företagen, med undantag av det tidigare nämnda klädföretaget, hade genomfört några åtgärder inför ett eventuellt svenskt medlemskap. Två av dem planerade dock att genomföra åtgärder innan folkomröstningen, båda dessa var mindre företag. Sju av företagen planerade att genomföra fler åtgärder efter ett beslut om medlemskap, förutsatt att detta blev ja, och en

var redan färdig med sina förberedelser. Av dessa var tre exportföretag, vilket utgjorde något mindre än hälften av denna branschgrupp.

De åtgärder som planerades eller hade genomförts rörde framförallt byte och justeringar av IT-system samt att kartlägga vilka åtgärder som behövde vidtas. Inga av företagen nämnde mer strategiska aspekter som till exempel en förändrad konkurrenssituation eller ökad tillgänglighet till marknader i Europa. Nästan samtliga företag hade ingen eller dålig uppfattning om hur lång tid de nödvändiga förberedelserna skulle ta.

Av de tillfrågade så ansåg sig 10 stycken vara väl förberedda inför EMU, en svarade att företaget visste vad som behövde göras och 4 ansåg inte att de var väl förberedda. Samtliga exportföretag ansåg sig väl förberedda alternativt medvetna om problematiken. De som svarade nej fanns främst inom detaljhandeln.

Två tredjedelar av företagen ansåg sig vara väl förberedda inför ett eventuellt EMU-medlemskap, detta trots att flera av dem varken hade vidtagit åtgärder inför vare sig eurons inträde i övriga EU eller inför ett eventuellt svenskt medlemskap. Några planerade inte heller att vidta några. Av diskussionen med företagen framgår också att EMU är en fråga som de flesta inte reflekterat speciellt mycket över.

Bankerna

Båda bankerna ansåg att eurons införande hade fått vissa konsekvenser för dem. Då euron infördes så försvann flera valutor och underlättade den dagliga hanteringen betydligt. Den lilla banken menade också att det faktum att euron infördes hade inneburit att man hade kunnat minska på kassalikviditeten. Den medelstora banken hade justerat IT-system, bland annat för att kunna hantera rätt antal decimaler. Tjänsten köptes av Föreningssparbankens IT-tjänst och hade fortgått under tre till fyra år och gjorts i samband med att man förberedde sig på att kunna hantera ”millenniebuggen”. Den andra banken menade att deras åtgärder bestått i att förbereda sina företagskunder inför eurons intåg samt att genomföra intern utbildning under ungefär sex månader.

Ingen av bankerna hade utsett någon euroansvarig eller projektgrupp. Dock fanns det ansvariga på Föreningssparbanken som arbetade med frågan. Ingen av bankerna hade heller genomfört några åtgärder inför ett eventuellt EMU-medlemskap. Den ena banken planerade inte heller att genomföra fler innan folkomröstningen på grund av att det hela skulle bli för dyrt. Istället förlitade man sig på att Föreningssparbanken skulle kartlägga vilka förberedelser som skulle krävas innan omröstningen. Den andra banken skulle dock vidta vissa förberedelser innan beslutet, bland annat se över uttagsautomater och informera sina företagskunder om följder för dem.

6.4 Konsekvenser

6.4.1 Organisation

	e.l	e.l	e.m	e.m	e.m	d.l	d.l	d.l	d.l	d.m	d.m	t.l	t.l	t.m	t.m
	kläder	fisk	ind.komp	ind.komp	svetsutr.	elteknik	bil	trä	data	varuhus	kläder	hotell	fast	adv	buss
Org.	0	0	2	2	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Tabell 1. Företagens, exklusive bankernas, uppfattning om hur stora konsekvenser ett svenskt EMU-inträde skulle få för företagets organisation

Väldigt få av företagen såg några konsekvenser för deras organisation vid ett svenskt medlemskap i EMU. Två av de medelstora exportföretagen såg ganska små konsekvenser av medlemskapet och ett av de små detaljhandelsföretagen såg mycket små konsekvenser av ett medlemskap. Resten av respondenterna såg inga konsekvenser överhuvudtaget. Den konsekvens som nämndes var att finansfunktionen möjligen kunde minskas i storlek då denna verksamhet skulle underlättas, för övrigt hade de svarande svårt att precisera exakt vilka konsekvenser de såg.

Bankerna

Bransch/storlek Verksamhet	bank/liten bank	bank/stor bank
Organisation	2	2

Tabell 2. Bankernas uppfattning om hur stora konsekvenserna ett svenskt EMU-inträde skulle få för företagets organisation.

Till skillnad från de övriga företagen så såg bankerna vissa konsekvenser för sin organisation. Den ena banken planerade nya projekt som en följd av ett svenskt EMU-ja och den andra menade att det eventuellt kunde bli aktuellt att krympa organisationen tack vare att vissa funktioner mer eller mindre försvann. Båda bedömde dock konsekvenserna som ganska små.

Företagen såg följaktligen små eller inga konsekvenser för sig själva rent organisatoriskt. Bankerna såg däremot båda vissa konsekvenser för dem på organisationsidan.

6.4.2 Affärsstrategiska konsekvenser

	e.l	e.l	e.m	e.m	e.m	d.l	d.l	d.l	d.l	d.m	d.m	t.l	t.l	t.m	t.m
	kläder	fisk	ind.komp	ind.komp	svetsutr.	elteknik	bil	trä	data	varuhus	kläder	hotell	fast	adv	buss
Mark.	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Prod.	0	0	3	0	0	3	0	3	0	0	0	0	0	1	0
Mark.f.st	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3	0
Konk.	2	0	0	2	0	3	1	2	0	3	0	0	0	2	0
Prissätt.	0	3	2	0	0	2	0	2	2	3	3	0	0	0	0
Inköp	2	0	0	0	beror på	3	0	3	0	1	1	0	0	0	0
Inv.	0	0	3	0	vet ej	2	0	0	0	3	0	0	0	0	0

Tabell 3. Företagens, exklusive bankernas, uppfattning om hur stora konsekvenser ett svenskt EMU-inträde skulle få för företaget inom områdena marknader, produkter, marknadsföringsstrategier, konkurrenssituation, prissättning, inköp och investeringar.

De allra flesta företag (14 st.) såg inga eller mycket små konsekvenser för sina marknader vid ett medlemskap. Ett företag, ett litet detaljhandelsföretag såg dock ganska stora konsekvenser av ett medlemskap då de planerade att expandera utanför Sverige och trodde att ett EMU-medlemskap skulle underlätta detta. Ett av de medelstora exportföretagen trodde att ett nej vid en omröstning skulle få betydande följder för dem eftersom då deras kunder skulle vända sig till konkurrenter i EMU-länder.

Fyra av företagen såg vissa följder för sina produkter vid ett ja till EMU. Två av de små detaljhandelsföretagen trodde på ganska stora konsekvenser i form av att de skulle kunna erbjuda sina kunder på den svenska marknaden fler och billigare produkter då de skulle få lättare att importera varor från valutaområdet på grund av den ökade transparensen. Ett av exportföretagen såg också ganska stora konsekvenser genom en försäljningsökning av sina produkter på EMU-marknaden. Ett av tjänsteföretagen trodde också på konsekvenser av EMU (om än mycket små) då den ökade transparensen skulle ge dem konkurrensfördelar gentemot europeiska konkurrenter.

Sistnämnda firma, en advokatfirma, planerade också att ändra sina marknadsföringsstrategier för att kunna utnyttja detta i så hög grad som möjligt (ganska stora konsekvenser). Av övriga företag så var det endast två som trodde att ett ja till EMU överhuvudtaget skulle påverka deras marknadsföringsstrategier och detta i mycket liten grad. Vilka dessa skulle vara kunde de dock inte svara på.

Sju företag såg konsekvenser av något slag för sin konkurrenssituation vid EMU-medlemskapet. Intressant att notera är att fyra av de som angivit svar var detaljhandelsföretag. Av dessa var det två (ett stort och ett litet) som såg ganska stora konsekvenser för konkurrensen. Båda trodde på en betydligt större konkurrens från företag i EMU-området som i högre grad skulle etablera sig i på deras hemmamarknader. Denna åsikt delades av ett annat detaljhandelsföretag som dock trodde på ganska små konsekvenser. Det sista detaljhandelsföretaget ansåg att de i dagsläget gynnades av den svaga kronkursen på grund av en viss export av bilar till privatpersoner i Tyskland och att denna konkurrensfördel skulle försvinna vid ett medlemskap i EMU. Denna åsikt delades också av två av exportföretagen som dock trodde på något större konsekvenser (ganska små). Den tidigare omnämnda advokatfirman tolkade frågan annorlunda och trodde på vissa positiva effekter för konkurrensen. Med detta men menade de att de själva lättare skulle kunna konkurrera på den europeiska marknaden.

Sju av de intervjuade företagen trodde på konsekvenser för dem själva inom prissättningen. Samtliga detaljhandelsföretag förutom ett trodde på konsekvenser för prissättningen vid ett medlemskap. Det som inte trodde på några följder för sig själva var bilfirman eftersom priserna sattes av generalagenten och inte styrdes av dem själva. De två medelstora detaljhandelsföretagen trodde på ganska stora konsekvenser och reflekterade över problemet med den psykologiska prissättningen (se avsnitt 5.1.4). Det ena företaget, ett klädföretag med verksamhet i EMU-området, hade upplevt vissa problem med att sätta psykologiska priser i euro på sina andra marknader men trodde sig ha tagit lärdom och bättre kunna hantera situationen vid ett eventuellt svenskt medlemskap. Det andra medelstora detaljhandelsföretaget, ett varuhus, trodde dessutom att kunder skulle komma att ifrågasätta deras priser om de såg att varorna var billigare i andra länder. Tre av de små detaljhandelsföretagen trodde på ganska små följder för prissättningen. Två av företagen menade att de sällan sålde få artiklar utan nästan alltid flera av en och samma. Därigenom skulle de inte ha några större problem med psykologisk prissättning eftersom det ändå var slutsamman som var det intressanta för kunden. Ett av dem trodde dock på en allmän prisökning tack vare EMU-inträdet. Av exportföretagen trodde två av fem (ett medelstort och ett litet) på konsekvenser för prissättningen. Båda menar att man kan komma behöva justera priserna till följd av införandet av euron på grund av en ökad pristransparens. I vilken riktning detta skulle ske kunde de dock inte uttala sig om. Inget av tjänsteföretagen trodde på någon effekt på prissättningen.

Fem av de tillfrågade företagen trodde på konsekvenser för sina inköp. Ett av exportföretagen menade också att det mycket väl kunde få konsekvenser men att han inte visste i dagsläget då detta berodde på kursen vid anslutningstillfället. Två av de små detaljhandlarna trodde på ganska stora konsekvenser för inköpen eftersom det skulle bli lättare att jämföra priser i euroområdet. Med detta avsåg de dock enbart den förenkling som det innebär att alla priser står i samma valuta och inte att man inte behövde ta hänsyn till någon valutarisk när man jämförde den totala kostnaden (se även kapitel 5 för resonemang kring valutariskens betydelse för inköp). De två medelstora detaljhandlarna såg också konsekvenser men ansåg att dessa skulle bli mycket små. Ett av små exportföretagen ansåg att inköpen skulle kunna få konsekvenser, dock ganska små. Mycket berodde på hur euron mottogs internationellt och hur kursen på denna skulle komma att variera samt till vilken kurs kronan växlades till euron.

Tre av företagen trodde på eventuella konsekvenser för investeringarna. Alla tre hade planer på investeringar men visste i dagsläget inte riktigt hur dessa skulle påverkas av ett EMU-medlemskap. En av respondenterna angav "vet ej" som svar med samma motivering som ovanstående.

Bankerna

Bransch/storlek Verksamhet	bank/liten bank	bank/stor bank
Marknader	0	4
Produkter	2	0
Nya marknadsföringsstrategier	0	2
Konkurrenssituation	3	0
Prissättning	2	3
Inköp	0	0
Investeringar	0	1

Tabell 4. Bankernas, uppfattning om hur stora konsekvenser ett svenskt EMU-inträde skulle få för företaget inom områdena marknader, produkter, marknadsföringsstrategier, konkurrenssituation, prissättning, inköp och investeringar.

Vad gäller affärsstrategiska konsekvenser så skiljer sig bankerna markant åt i sina svar. Den ena rankar konsekvenserna för sina marknader som mycket stora medan den andra, mindre banken, inte såg några alls. Den stora banken menade här att en svensk övergång till euron skulle genomsyra hela verksamheten och de skulle få kundsegment som behövde hjälp med konverteringar och liknande som de tidigare inte nått. Den större banken trodde även att marknadsföringsstrategierna skulle komma att ändras, dock i ganska liten grad, till följd av ett svenskt inträde i EMU. Respondenten trodde här att det kunde bli aktuellt att marknadsföra sig som en EMU-förberedd bank efter beslutet men innan inträdet hade ägt rum. Gällande produkter var fallet nästan det motsatta, den större banken trodde inte på några konsekvenser medan den mindre trodde på vissa, om än ganska små, konsekvenser. När han svarade framkom här dock att han menade att man skulle erbjuda samma produkter men kanske till nya kunder, vilka framkom dock inte. Den mindre banken trodde på ganska stora konsekvenser för företagens konkurrenssituation. Konkurrensen skulle öka från både inhemska och utländska aktörer tack vare prisharmoniseringen. Den medelstora banken trodde inte på några sådana konsekvenser på kort sikt, på längre sikt trodde han dock att pristransparensen skulle leda till ökad harmonisering av räntenivåer och priser och ökad konkurrens. Båda såg också konsekvenser för sin prissättning. Den ena banken såg den rent praktiska aspekten som ett ganska stort problem då det skulle bli frågetecken hur man skulle avrunda vid konverteringen av sina gamla priser. Den andra banken trodde på en harmonisering av priserna i EMU-området, dock trodde han att följderna skulle bli ganska små. Ingen av bankerna såg några konsekvenser för sina inköp.

Respondenterna såg generellt relativt få affärsstrategiska konsekvenser av betydelse för dem själva. Den bransch som stack av något var detaljhandeln där vissa företag såg tämligen stora konsekvenser för dem själva vid ett EMU-inträde. Ett av de mindre detaljhandelsföretagen, ett elföretag, såg konsekvenser för sig själva inom nästan alla områden. Få av företagen tillmäter dock EMU-frågan någon betydelse för framtida investeringar och om detta nämns så ses konsekvenserna som svåra att överblicka. Många av företagen såg inga konsekvenser alls eller någon konsekvens med mycket liten påverkan på de affärsstrategiska områdena. Bankerna såg större förändringar på den affärsstrategiska sidan, bland annat såg den ena banken mycket stora följder för sina marknader vid ett inträde.

6.4.3 Finansstrategiska konsekvenser

	e.l kläder	e.l fisk	e.m ind.komp	e.m ind.komp	e.m svetsutr.	d.l elteknik	d.l bil	d.l trä	d.l data	d.m varuhus	d.m kläder	t.l hotell	t.l fast	t.m adv	t.m buss
Finans.	0	0	3	0	2	2	vet ej	0	0	3	1	0	0	3	3
Riskhant.	2	0	0	3	2	vet ej	vet ej	0	1	0	3	0	0	3	3

Tabell 5. Företagens, exklusive bankernas, uppfattning om hur stora konsekvenser ett svenskt EMU-inträde skulle få för företaget inom områdena finansiering och riskhantering.

Sju av respondenterna tror att ett inträde i EMU kommer att få konsekvenser för deras finansiering. Alla medelstora företag förutom ett ser konsekvenser inom detta område. Två av dessa trodde på små eller ganska små konsekvenser medan fyra trodde på ganska stora konsekvenser. De som trodde på ganska stora konsekvenser trodde på att räntekostnaderna skulle sjunka/alternativt att de skulle kunna hitta mer fördelaktiga lån i övriga EMU-länder. De företag som trodde på mindre konsekvenser finansierade sig till stor del redan utanför Sverige. Ett av de mindre företagen trodde på vissa om än ganska små konsekvenser genom att kunna få billigare lån. Dock var det ingen fråga respondenten hade reflekterat närmare över. Av de övriga små företagen så var det ett som inte visste medan resten inte trodde på några konsekvenser.

Samtliga respondenter som angett att ett inträde skulle få konsekvenser har här avsett valutarisken. Åtta av respondenterna trodde på konsekvenser för riskhanteringen varav sex var medelstora företag och två var små. Fem av de svarande trodde dessutom på ganska stora konsekvenser, alla dessa var medelstora företag. Således trodde alla medelstora företag utom två på ganska stora konsekvenser. Det enda medelstora företag som inte såg några följder var varuhuset eftersom de i stort sett enbart hade svenska leverantörer samt enbart försäljning i Sverige. De mindre företagen såg mycket eller ganska små konsekvenser för sin valutahantering, två av dem visste inte om eller hur riskhanteringen skulle påverkas. Intressant att notera är att det i diskussionen med flera exportföretag har framkommit att effekterna för valutahantering inte enbart var positiva. De menade att man inte bara slapp risken för valutakursförluster utan även gick miste om möjligheten att göra valutakursvinster, vilket hade varit fallet under de senaste åren.

Bankerna

Bransch/storlek Verksamhet	bank/liten bank	bank/stor bank
Finansiering	0	0
Riskhantering	0	0

Tabell 6. Bankernas uppfattning om hur stora konsekvenserna ett svenskt EMU-inträde skulle få för företaget inom områdena finansiering och riskhantering.

Ingen av bankerna såg några egentliga finansstrategiska konsekvenser för dem vid ett svenskt EMU-inträde. Den ena banken planerade att eventuellt göra vissa investeringar men trodde inte att EMU-frågan skulle påverka.

De medelstora företagen ser betydligt större konsekvenser för dem inom de finansstrategiska områdena än vad de mindre gör. De mindre företagen var betydligt mer osäkra på vad ett svenskt medlemskap i EMU kommer att innebära för dem. Bankerna såg inga konsekvenser på detta område.

6.4.4 Operativa konsekvenser

	e.l	e.l	e.m	e.m	e.m	d.l	d.l	d.l	d.l	d.m	d.m	t.l	t.l	t.m	t.m
	kläder	fisk	ind.komp	ind.komp	svetsutr.	elteknik	bil	trä	data	varuhus	kläder	hotell	fast	adv	buss
IT	2	2	0	0	3	2	3	2	0	3	1	0	3	2	0
Redov.	1	2	0	3	2	3	3	2	0	3	1	2	3	2	0
Fakt.	1	0	0	0	0	2	3	2	0	3	0	2	3	2	0
Off.	2	0	0	0	0	2	3	2	0	3	0	2	3	2	0
Prismärk	3	0	0	0	0	4	0	0	0	2	3	0	0	0	0
Likv.m	0	0	0	0	0	1	0	0	0	4	4	2	0	0	0
Pers.utb	2	0	2	1	2	3	0	2	0	1	0	0	1	3	0
Decimaler	4	10	?	5	6	?	?	?	6	?	6	?	?	6	>5

Tabell 7. Företagens, exklusive bankernas, uppfattning om hur stora konsekvenser ett svenskt EMU-inträde skulle få för företaget inom områdena IT, redovisning, fakturering, offerering, prismärkning, likvida medel och personalutbildning. I tabellen finns även redovisat om företagen visste hur många decimaler deras olika system klarade av att hantera och i så fall hur många.

Elva av företagen trodde att ett EMU-medlemskap skulle få konsekvenser för deras IT-system. Av dessa så trodde fyra på ganska stora konsekvenser medan övriga sju trodde på mycket eller ganska små konsekvenser. De som svarade att det inte skulle få några konsekvenser alls menade att de redan var färdiga med att anpassa sina system. Intressant att notera är att alla småföretag utom ett trodde på konsekvenser medan tre av de medelstora svarade att de inte trodde på några konsekvenser. Flera företag hade inte kartlagt exakt vad som behövde göras inom sina IT-system. Något under hälften av respondenterna hade till exempel ingen aning om hur många decimaler deras system kunde hantera, vilket blir av central betydelse om en övergång till euron sker stegvis. Ett av företagen trodde inte på några konsekvenser trots att man inte visste hur många decimaler datorsystemet kunde hantera. Exportföretagen hade i relativt hög utsträckning redan anpassat sina system för att kunna hantera euron.

Liknade svar som för IT angavs för redovisning, fakturering och offerering. dessa svar klumpades till stor del ihop och flera angav i stort sett samma grad av påverkan för alla fyra frågorna. Undantaget var exportföretagen som såg konsekvenser inom IT och redovisning men nästan inga konsekvenser inom fakturering och offerering. Exportföretagen fakturerade redan i euro och hade ingen direkt offerering. Alla företag utom tre såg konsekvenser för redovisningen. Företaget som hade brutet räkenskapsår reflekterade inte närmare över detta gällande konsekvenser för redovisningen.

Relativt få av företagen ansåg att prismärkningen, det vill säga att prismärka varor med nya priser och/eller göra nya prislistor, skulle bli en speciellt betungade uppgift. Tre av företagen

såg dock ganska eller mycket stora konsekvenser för prismärkningen. Dessa företag har också relativt många produkter och får följaktligen mycket att göra vid ett svenskt medlemskap.

Fyra av företagen trodde att deras behov av likvida medel skulle påverkas, varav samtliga utom ett återfinns inom detaljhandeln. De två medelstora detaljhandelsföretagen uppgav att konsekvenserna skulle bli mycket stora för dem. Noterbart är att båda poängterade att detta enbart gällde om en eventuell anslutning sker genom en övergångsperiod. Klädföretaget angav även att de skulle få ökade kostnader då de trodde att försäkringspremierna skulle öka i samband med den dubbla valutahanteringen. Hotellet angav att de har en viss försäljning i barer och restauranger där man såg sig tvungna att ha dubbla kassor, detta skulle dock bara ha ganska små effekter. Här nämndes dock ingenting om att det var beroende på en övergångsperiod eller inte. Att övriga detalj- och tjänsteföretag ansåg att de inte skulle beröras alls berodde på att de i stort sett bara fakturerade sina kunder. Detta gällde även elteknikföretaget som dock såg en mycket liten påverkan då endast en liten andel av deras kunder betalade kontant.

Betydligt fler (9) såg konsekvenser för utbildning av personalen vid ett medlemskap, dock var det relativt låga värden på svaren. Två företag svarade att det skulle få ganska stora konsekvenser. Inga särskilda tendenser går att urskilja för vare sig bransch eller storlek. Svaren för var utbildningsinsatserna skulle ske var relativt spridda. Områden som nämndes var att säljare och inköpare skulle utbildas för att kunna hantera pristransparenser, hantering av nya IT-system, utbildning på ekonomisidan för en eventuell övergångsperiod och allmänna genomgångar.

Bankerna

Bransch/storlek Verksamhet	bank/liten bank	bank/stor bank
IT-system	3	1
uttagsautomater	?	?
Redovisning	0	3
Fakturering	0	0
Offerering	0	0
Förändrat behov av likvida medel	0	4
Personalutbildning	3	1

Tabell 8. Bankernas uppfattning om hur stora konsekvenser ett svenskt EMU-inträde skulle få för företaget inom områdena IT, uttagsautomater, redovisning, fakturering, offerering, prismärkning, likvida medel och personalutbildning.

Den mindre banken trodde på ganska stora konsekvenser för sina IT-system. Respondenten visste dock inte exakt då denna fråga låg under Förenings-sparbankens IT-avdelning. Den medelstora banken ansåg att det mesta redan var gjort och att allt som behövdes var någon komplettering.

Ingen av bankerna visste om deras uttagsautomater var anpassade för att kunna hantera euron.

Den ena banken såg inga följder för sin redovisning medan den andra såg ganska stora konsekvenser eftersom gammal redovisning skulle räknas om.

Ingen av bankerna trodde på konsekvenser för vare sig faktureringen eller någon offerering.

Den lilla banken såg inte heller någon konsekvens för dem vad gällde behovet av likvida medel medan den andra såg mycket stora konsekvenser vid ett inträde i EMU då man skulle bli tvungen att hantera mycket större mängder valuta.

Den ena banken såg ganska stora konsekvenser för utbildning av personalen, framförallt genom att lära dem hantera de nya frågorna i förhållande till sina företagskunder. Den andra banken, den medelstora, såg dock endast försumbara konsekvenser för personalutbildningen vid ett EMU-ja

De operativa konsekvenserna var relativt tydliga för företagen och de flesta inser att ett svenskt medlemskap kommer att få konsekvenser för dem inom detta område. Fortfarande tror dock de flesta på att dessa kommer att vara ganska små. Av intervjuerna framkom dock att många väntade med att göra förändringar tills de blev tvungna till det. Intressant att notera är att inget av företagen skiljde på konsekvenserna beroende på hur en eventuell övergång går till. Undantaget var för de medelstora detaljhandlarna som påpekade att konsekvenserna för dem vad gäller likvida medel endast gällde vid en situation där kronan och euron existerade som legala betalningsmedel parallellt.

Bankerna såg konsekvenser inom få områden men var ovetande om en av de viktiga aspekterna, huruvida deras uttagsautomater behövde bytas ut eller kunde anpassas till euron.

6.5 Attityd till EMU

De främsta fördelar som företagen såg för sin verksamhet rörde bland annat förenklad valutahantering, eliminering av valutarisker och att jämförelser av inköspriser m.m. underlättas. Några menade också att verksamheten skulle gynnas av att man blev del av en större marknad på ett sätt som tidigare inte varit fallet och att man förhoppningsvis på grund av detta skulle kunna öka sin försäljning. Ytterligare en åsikt som framkom var att ett svenskt EMU-medlemskap förhoppningsvis skulle sätta fart på byggandet och indirekt gynna företaget. Fyra företag såg inga fördelar alls för sin verksamhet.

Den absolut vanligast nämnda nackdelen var att EMU skulle medföra stora engångskostnader, främst då för byte och justering av IT-system. En annan av de mest nämnda nackdelarna var anmärkningsvärt nog att man inte längre skulle kunna göra valutavinster, det vill säga att de såg valutariskens försvinnande främst som något negativt. Andra nackdelar som nämndes var ökad konkurrens, att svensk penningpolitik inte längre kunde hjälpa svenska exportföretag samt att priserna eventuellt skulle stiga på grund av ”uppåtavrundningar”. Sex av respondenterna såg inga nackdelar, två av dessa såg heller inte några fördelar.

Elva av de svarande ansåg att fördelarna av ett EMU-inträde var större än nackdelarna för deras företag. Två ansåg att nackdelarna övervägde och två ansåg att det inte spelade någon roll för deras verksamhet. Liknande svar framkom på frågan om de ansåg att Sverige skulle gå med i EMU; tio sa ja, tre avböjde att svara, en sa nej och en hade ingen åsikt i frågan.

Bankerna

De främsta fördelarna som bankerna såg med ett svenskt inträde i EMU var för den lilla banken den indirekta fördelen att det underlättade kundernas affärer, samt att det gjorde det smidigare att göra affärer med omvärlden. Den medelstora banken ansåg att det var en stor fördel att slippa växling då de ändå tjänade mycket lite på denna tjänst. Generellt såg de dock relativt få fördelar för sig själva som företag utan snarare att Sverige som helhet skulle få fördelar.

Nackdelarna som nämndes var att det kostade mycket pengar att anpassa systemen samt för den ena banken att konkurrensen skulle öka.

Bägge bankerna ansåg att fördelarna var större än nackdelarna trots att de inte nämnt några särskilt konkreta fördelar för sig själva och trodde att kostnaderna skulle bli stora. Bägge respondenterna ansåg också att Sverige bör gå med i EMU.

De allra flesta företag såg främst fördelar med medlemskapet. Ingen särskild trend vad gäller bransch eller storlek kunde urskiljas. Även bankerna var positiva till medlemskapet.

6.6 Informationssökning

Åtta av företagen svarade att de visste vart de kunde vända sig för att få information i EMU-frågan. Inget av företagen ansåg dock att de saknade någon information och det verkade inte upplevas som något problem. De källor som nämndes var, revisorer, banker, handelskamrar, myndigheter (departement) och branschorganisationer.

Bankerna tillfrågades ej angående informationssökning då de snarare själva är en källa till information.

7 Analys och slutsatser

7.1 Affärsstrategiska konsekvenser

Som framgår av det empiriska materialet så såg de flesta företag ganska få och små konsekvenser för dem inom det område som vi kallar affärsstrategiska konsekvenser. De undersökta företagen skiljer sig inte åt i vilken syn de har på de affärsstrategiska konsekvenserna beroende på vilken storlek de har. Inte heller vad gäller bransch går det att se några starka trender, utan snarare är det så att vissa enskilda företag, oberoende av bransch, ser konsekvenser inom flera områden och andra ser väldigt få konsekvenser. Undantagen var konkurrenssituationen och prissättningen som nästan alla detaljhandlarna såg konsekvenser för.

Att så få företag ser några större konsekvenser för dem vid ett svenskt inträde i EMU kan bero på att det vi har valt att kalla affärsstrategiska konsekvenser i hög grad präglas av osäkerhet. Det finns en mängd faktorer som kan påverkas och mycket tyder på att de förväntade följderna kommer att infrias. Problemet är dock att i dagsläget vet man inte exakt om och hur mycket vissa av dessa förändringar slagit igenom i de länder som ingår fullt ut i EMU då endast kort tid har förflutit sedan eurons införande. Kanske kommer vissa av förändringarna att inträffa mycket långsamt eller först på längre sikt. Ett exempel på detta är pristransparensen som till stor del beror på om konsumenterna kommer att utnyttja de möjligheter som erbjuds när prisjämförelser underlättas. Andra faktorer kan vara olika för olika verksamheter, geografiska lägen och storlekar och en mängd andra förutsättningar. Därför är det svårt säga om företag har "rätt" eller "fel" när de uppskattar vilka konsekvenser som ett svenskt EMU-medlemskap kommer att få för just dem.

Att inga företag såg några omedelbara följder för sina investeringar är också förklarligt då ett EMU-medlemskap inte ger några uppenbara följder som underlättar eller försvårar investeringar av olika slag. Den gemensamma marknaden behöver troligen lång tid på sig för att infria sin potential. Företagen kommer knappast att i glädjens genomföra investeringar som de avvaktat med tack vare ett svenskt inträde i EMU

Således är de affärsstrategiska aspekterna av EMU-inträdet ingen fråga som företagen i någon hög grad har reflekterat över i dagsläget. Det var också ganska uppenbart när vi gjorde intervjuerna att de flesta företagen såg EMU som en fråga som i dagsläget känns långt borta. Det fanns dock vissa undantag bland respondenterna.

7.2 Finansstrategiska konsekvenser

Der finansstrategiska konsekvenserna är i vissa avseenden mer tydliga än de affärsstrategiska. Att växelkursrisken helt elimineras vid handel inom EMU-området är helt klart och mycket tyder på att räntorna sjunkit i EMU-området till följd av eurons införande. Likaså är det klart att möjligheterna ökar att ta lån i andra länder då valutaexponeringen försvinner. Frågan är dock hur medvetna företagen är och hur de själva tror att ett svenskt medlemskap påverkar dem.

En tydlig skillnad går att se mellan mindre och större företags syn på hur stora och vilka de finansstrategiska konsekvenserna blir. De större företagen såg nästan samtliga konsekvenser för sin finansiering och riskhantering medan få av de mindre företagen såg några möjligheter inom detta område. Endast ett av företagen med färre än 100 anställda såg exempelvis några

konsekvenser för dem inom finansiering. Detta är intressant då tidigare forskning pekar ut småföretagen som de som har mest att vinna genom billigare finansiering vid ett svenskt inträde i EMU.⁸⁷ Detta kan dock delvis förklaras av att några småföretagen i undersökningen nästan helt var finansierade med eget kapital. Att medvetenheten om dessa faktorer är låg bland småföretagen är dock inte så allvarligt eftersom de vinster som kan komma inte kräver att företagen förbereder sig i förväg. Att valutaexponering försvinner och finansieringen blir billigare kan man i hög grad agera reaktivt på utan att för den skull gå miste om fördelarna. Som vi tidigare nämnt ser inte heller alla företag valutaexponeringens försvinnande som något enbart positivt då man de senaste åren gjort vinster på denna.

7.3 Operativa konsekvenser

De operativa konsekvenserna är de som är mest uppenbara. Det är också dessa som tidigare undersökningar främst har inriktat sig på och resultaten har generellt varit att företagen är väl förberedda. Man kan därför vänta sig att medvetenheten bland företagen skulle vara ganska hög. Flera av företagen i undersökningen är också medvetna om att ett EMU-medlemskap kommer att få följder inom många områden. Det är också inom detta konsekvensområde som vissa företag redan har vidtagit relativt omfattande åtgärder, främst då genom anpassning av olika datasystem för hantering av euron. Även inom andra delområden så är flera företag väl medvetna om att ett EMU-ja kan få stora konsekvenser. Båda de medelstora detaljhandelsföretagen var till exempel medvetna om att ett EMU-medlemskap skulle kunna innebära att det var tvungna att ha mycket större mängd likvida medel om övergången till euron skedde så att både kronor och euro fanns i cirkulation samtidigt. Klädföretaget påtalade också ett praktiskt problem som sällan nämns i diskussionen, att kassaapparaterna enbart var anpassade till att hantera en valuta. Om både euron och kronan cirkulerade samtidigt så skulle man bli tvungen att ha två kassaapparater, denna typ av praktiska aspekter utlämnas ofta i debatten. Inga andra företag reflekterade över att det skulle få skilda konsekvenser beroende på hur övergången gick till. Detta är intressant eftersom en stegvis övergång skulle innebära att konsekvenserna för företagens olika system skulle bli betydligt större än vid en "Big Bang". Denna del av problematiken har uppenbarligen inte nått ut till företagen som är de som faktiskt påverkas av den.

Vad som också måste poängteras är att samtidigt har flera företag en vag uppfattning om exakt vad EMU skulle innebära. Några av företagen säger sig var väl förberedda trots att de vare sig vidtagit åtgärder eller tror på några som helst konsekvenser. Fyra av företagen visste till exempel inte hur många decimaler som fanns i deras datorsystem men ansåg ändå att de var väl förberedda inför ett EMU-medlemskap trots att detta är en fråga av tämligen central betydelse. Ett av företagen visste dessutom att antalet decimaler var 4 (5 krävs) men trodde ändå på ganska små konsekvenser för IT-systemen. Eventuellt blir dessa företag tvungna att göra stora anpassningar eller kanske till och med helt byta ut sina datasystem vid ett svenskt EMU-medlemskap. Att flera företag tror sig vara väl förberedda för EMU trots att de inte är det är något som kan innebära problem och stora kostnader i ett senare skede. Många av företagen menade till exempel att systemen inte var något problem då "det bara är att byta valuta". Detta är dock inte alls säkert, om en övergång till euron skulle ske genom en stegvis övergång så skulle samtliga svenska företag vara tvungna att ha system som kan hantera både euron och kronan, något som i många gånger inte alls är fallet enligt utländska erfarenheter. Att EMU inte är en stor fråga för företagen för tillfället märks också på att de inte söker någon information i frågan i dagsläget.

---

⁸⁷ Andersson S., Hast M., (1998)

I intervjuerna framkom det av svaren att ett flertal företag i dagsläget hade för avsikt att vänta till allra sista stund med att genomföra några som helst förändringar av de operativa delarna av verksamheten. Dessutom hade inga av företagen någon klar uppfattning om hur lång tid nödvändiga åtgärder kunde tänkas ta. Detta kan bidra till ökade omställningskostnader då erfarenheter från övriga Europa visar att desto senare anpassningarna görs, desto högre blir kostnaderna. Denna grups synsätt kan förklaras av den stora osäkerhet som för tillfället råder på området och företagen inte vill dra på sig kostnader för något som inte kommer att behövas. De som kommit längst är de som har kommit i kontakt med euron tidigare, då framförallt företag med export till euroområdet. Slutsatsen måste dock bli att regeringen inte kan vänta sig att merparten av de små företagen skall vidta några som helst åtgärder innan ett definitivt beslut om, när och hur övergången skall ske.

Bankernas situation var något annorlunda än för de övriga företagen. Båda bankerna var medvetna om att EMU-medlemskapet var en fråga som krävde operativa anpassningar. Den ena banken hade dock överlåtit frågan till Föreningssparbankens centrala IT-funktion medan den andra skötte det själv och redan hade utträttat mycket. Att ingen av dem visste om uttagsautomaterna var eurokompatibla behöver inte vara så allvarligt då de antagligen bara har ett fåtal. Generellt så verkar dock bankerna ha situationen under kontroll förutsatt att övergången inte sker innan 2006. Skulle övergången ske tidigare så trodde åtminstone den ena banken att man inte skulle hinna med att förbereda sig.

Tidigare undersökningar, exempelvis Finansdepartementets och Företagarnas Riksorganisations, har visat att företagen ansåg sig väl förberedda inför eurons införande i Europa. Frågan är dock om man kan säga att detta innebär att de är väl förberedda inför ett svenskt inträde i EMU. Vår undersökning tyder på att det finns många företag som inte är väl förberedda trots att de själva tror det då de underskattar problematiken med införandet av en ny valuta.

7.4 Organisation

I stort sett inga av företagen trodde att det skulle bli aktuellt att ändra sin organisation på något sätt ifall ett svenskt medlemskap i EMU skulle bli aktuellt. Bankerna såg dock vissa, om än ganska små konsekvenser för sig själva, kanske på grund av att de var mer medvetna om vad euron egentligen kommer att innebära och ser mer långtgående konsekvenser. Sammantaget kan man dock konstatera att EMU-frågan ännu så länge ligger för långt bort för att man skall kunna förutspå så omfattande förändringar som att ändra i företagets organisation.

7.5 Är företagen proaktiva eller reaktiva?

Huruvida ett företag kan anses vara proaktivt eller inte är en inte helt enkel fråga. Till att börja med så har vi undersökt olika områden och ett företag kan vara proaktivt på ett område men reaktivt på ett annat. Dessutom så är de strategiska områdena sådana att företag inte rimligen vidtar några direkta åtgärder innan ett beslut i frågan är taget. Därför har vi tolkat det så att även företag som ser konsekvenser och som redan i dagsläget har planer för att anpassa dessa delar av verksamheten om det skulle bli klart att Sverige skulle gå med i EMU anses vara proaktiva på området. På det affärsstrategiska området så innebär det att företag som på något sätt ser planerar för att anpassa sina produkter, strategier eller liknande vid ett svenskt EMU-inträde anses ha ett proaktivt beteende. För de flesta företag är dessa planer dock antagligen

inte särskilt långt gångna då det fortfarande kommer att dröja åtminstone några år innan ett svenskt inträde kan komma på tal.

Tre företag, ett i varje bransch, samt en av bankerna såg möjligheter att öka sin försäljning eller planerar ändra sitt produktsortiment och/eller marknadsföringsstrategier om Sverige skulle gå med i EMU. Dessa kan därmed sägas vara proaktiva i sitt agerande på detta område. De övriga företagen tror på ganska små följder och planerar inte heller några åtgärder för att möta dem. De kan därmed sägas vara reaktiva och tro på inkrementella konsekvenser. Då vi inte vet hur omfattande konsekvenserna faktiskt blir så kan man följaktligen placera dessa företag antingen under omvandling eller under anpassning. Om de affärsstrategiska konsekvenserna på sikt blir stora så kan dock dessa företag bli tvungna att genomföra omfattande åtgärder för att förbli konkurrenskraftiga. Det troligaste är dock att på kort sikt kommer inte ett EMU-medlemskap få särskilt drastiska konsekvenser

I likhet med de affärsstrategiska konsekvenserna så har vi placerat företag som uppgav att de planerar att utföra åtgärder eller såg konsekvenser för sin finansiering som proaktiva på det finansstrategiska området. Vi kan konstatera att de små företagen i huvudsak har en reaktiv och inkrementell syn på de finansstrategiska konsekvenserna. De större företagen har i högre grad en proaktiv syn i denna fråga, dock skiljer de sig åt i fråga om tillmäter konsekvenserna inkrementell eller strategisk betydelse även om flera såg ganska stora finansiella konsekvenser.

För att företagen skall anses ha ett proaktivt beteende på det operativa området så skall de redan ha inlett ett förändringsarbete eller åtminstone noga ha kartlagt vilka konsekvenserna skulle bli för dem. Här har bankerna och exportföretagen ett försprång framför de andra företagen då de redan i hög grad har system som kan hantera flera valutor. När sedan euron infördes passade vissa dessutom på att genomföra de justeringar som skulle krävas vid ett svenskt inträde i EMU. Dock placerar vi dem ändå som proaktiva på detta område om de har genomfört några förändringar då vi inte kan avgöra om förändringarna skedde som en reaktion på euron eller i ”förebyggande” syfte. Ytterligare en faktor som gör att ett företag kan anses vara proaktivt är att de har en euroansvarig eller en projektgrupp som arbetar med att kartlägga konsekvenserna.

Tio av företagen agerar proaktivt på det operativa området då de antingen har inlett förändringsarbetet, utsett en ansvarig för eurofrågan eller noga kartlagt konsekvenserna för dem själva. Några särskilda tendenser för vilka företag som kan anses vara i högre grad proaktiva kan inte urskiljas för vare sig storlek eller bransch förutom att exportföretagen och bankerna i högre grad har inlett förändringsarbetet än de övriga.

För en översikt om vilka företag som agerar proaktivt respektive reaktivt inom respektive område se bilaga 4.

7.6 Blir följderna inkrementella eller strategiska?

Hur stora de affärsstrategiska konsekvenserna kommer att bli för företagen vet vi i dagsläget inte. Mycket tyder på att förutsättningarna till viss del kommer att ändras, handeln mellan EU:s regioner har åtminstone potentialen att växa kraftigt och många företag kommer då att vara tvungna att anpassa sig för att inte tappa marknadsandelar. Kommer nya företag in på det som tidigare var en lokal och skyddad marknad så måste kanske det lokala företaget hitta nya sätt att profilera sig. Under valutaunionens första år kommer dock troligen inga dramatiska

förändringar av affärsklimatet att ske, åtminstone har inga sådana tendenser uppmärksammas under EMU: s första levnadsår. Därför är det troligt att det i inledningsskedet blir företagens eget agerande som avgör om konsekvenserna för dem blir stora, det vill säga om företagen väljer att utnyttja den gemensamma valutans fördelar för att till exempel kunna sälja på nya marknader.

Hur stora de finansstrategiska konsekvenserna blir är också osäkert. Att växelkursrisken försvinner vid handel mellan euroländer är helt klart men däremot vet vi ännu inte om och hur mycket lånevillkoren kommer att förändras. Enligt Riksbanken så finns det mycket som tyder på att låneräntor har gått ned i EMU sedan eurons införande, men man vågade inte säkert uttala sig om huruvida detta berodde på om eurons införande var den utlösande faktorn. Därför kan vi inte heller för de finansstrategiska konsekvenserna uttala oss om huruvida dessa kommer att bli inkrementella eller strategiska för företagen.

Om de operativa konsekvenserna blir strategiska eller inkrementella för företagen beror till stor del på hur deras system är uppbyggda. Hur mycket som behöver förändras på varje system är således individuellt och ingenting som vi kan uttala oss om utan att i detalj ha studerat varje företag. Dock kan vi konstatera att det finns en risk för att förändringsarbetet kan upplevas som omfattande och medföra stora kostnader om detta arbete inleds sent och/eller företaget inte inser vad som kommer att krävas av sina olika system om Sverige skulle gå med i EMU. Detta visar om inte erfarenheter från den europeiska övergången. Konsekvenserna för systemen är också olika beroende på hur en eventuell övergång går till, vid en "Big Bang" - övergång så blir troligen själva IT-frågan tämligen enkel att lösa. Dock kommer fortfarande alla konverteringar av historiska data, konton, fakturor, och så vidare att finnas kvar. Dessutom kommer problemen att kvarstå för handeln under den tid som euron och kronan finns som fysiska betalningsmedel, förutsatt att inte kronan blir helt ogiltig som betalningsmedel samma dag som euron införs, detta scenario verkar dock inte särskilt troligt.

Det mest troliga blir därför att alla företag som inte inleder förändringsarbetet i tid kommer att stå inför så omfattande nödvändiga åtgärder att dessa kan klassificeras som strategiska.

7.7 Slutsatser

Vi har nu kommit så långt att vi kan svara på vårt syfte som löd:

Syftet med uppsatsen blir att undersöka hur ett antal svenska företag förbereder sig inför EMU och hur medvetna de är om vilka konsekvenser ett svenskt EMU-medlemskap skulle medföra för dem som företag. Respondenternas svar skall således även relateras mot de konsekvenser som troligen kommer att inträffa enligt insatta bedömare. Som en mindre del av syftet kommer vi därför även att kartlägga vad tidigare forskning och undersökningar menar blir konsekvenserna för företagen vid ett inträde i EMU.

7.7.1 Vilka blir konsekvenserna för företagen vid ett svenskt inträde i EMU?

Vårt perspektiv på EMU-frågan är ett företagsekonomiskt snarare än ett samhällsekonomiskt. Ett eventuellt inträde i EMU ses därför som en förändring av de politiska förhållanden som företagen har att anpassa sig efter och som i sin tur ger förändringar av andra faktorer i både företagens omvärld och inom företagen.

Att ett EMU-inträde kan komma att få stora följder på det affärsstrategiska området beror till stor del på det som kallas pristransparens, det vill säga att det blir lättare att jämföra priser när inte valutan ”sätter hinder i vägen”. Det är dock osäkert i hur stor utsträckning den kommer att slå igenom och vilken genomslagskraft följderna av pristransparensen får. Transparensen kan, tillsammans med försvunnen växelkursrisk och transaktionskostnader vid handel inom EMU för vissa leda till ökad konkurrens, för andra kan den leda till att man får det enklare att slå sig in på nya marknader. Den kan även påverka företag som inte satsar på en lansering i utlandet genom att det förenklar prisjämförelser mellan leverantörer och man därför kan göra fördelaktigare inköp och därigenom sänka sina kostnader. Som en direkt följd av införandet av euron kommer problematiken med hur man skall prissätta sina varor och produkter i den nya valutan. Detta är en viktig fråga då man vill uppnå största psykologiska effekt utan att behöva höja priserna eller minska sina marginaler allt för mycket.

Ett svenskt medlemskap skulle leda till en del finansstrategiska konsekvenser för de svenska företagen. Ett medlemskap öppnar upp ökade möjligheter att finansiera sin verksamhet med lån i andra ”euroländer” genom att valutarisker och transaktionskostnader eliminerats. Dessa kan tidigare hindrat företag från att utnyttja fördelen av eventuellt lägre räntelägen i andra länder.

Vilka operativa konsekvenser och hur omfattande dessa blir för företagen beror till stor del på hur en eventuell övergång till euro kommer att ske. Klart är dock att vissa konsekvenser kommer att finnas oavsett vilket alternativ som väljs. IT-systemen, redovisningen, faktureringen med mera måste anpassas för att kunna hantera den nya valutan. Till detta kommer dessutom nya prislister, prislappar, utbildning och information av personal om förändringarna. Hur stora de nödvändiga förändringarna blir beror på företagets storlek, verksamhet, vilka system de har, hur noga de kartlägger konsekvenserna i förväg, om de inleder förändringsarbetet tidigt eller sent och flera andra faktorer.

Vid en långsam övergång däremot blir det fler konsekvenser, dessutom ökar problematiken inom de redan nämnda och dessa blir större. IT-systemen måste här vara anpassade för att kunna hantera dubbla valutor. Detta gäller även inom redovisningsområdet då företagets inköp, försäljning m.m. kan ske i två valutor under övergången.

Vissa branscher får konsekvenser som är specifika för just deras verksamhet. Bland annat skall prismärkning i butiker utföras både i kronor och i euro. Bland annat får detaljhandeln och bankerna ett ökat behov av likvida medel under den period euron och kronan cirkulerar parallellt.

Sålunda kan vi konstatera att den förändring av de *generella politiska förhållanden* i företagens omvärld som sker genom ett beslut om ett svenskt inträde i EMU skulle påverka de svenska företagen på en inom flera olika områden, hur stora konsekvenserna blir är dock olika för olika företag.

7.7.2 Hur förbereder sig företagen?

EMU-frågan är för de flesta företag ingen stor fråga i dagsläget. Få bland företagen såg några större möjligheter för sin verksamhet om Sverige blir medlem och de förberedelser man främst har vidtagit är av teknisk natur, som till exempel att ha börjat anpassa sina system så att dessa klarar en övergång till euron.

Enligt teorin vi har använt oss av för att undersöka olika företags handlingsmönster i EMU-frågan så kan man skilja på två typer av agerande för att möta en förändring, ett *reaktivt* handlingsmönster och ett *proaktivt* handlingsmönster.

Vad gäller de *affärsstrategiska* konsekvenserna så visar de allra flesta företag upp ett reaktivt mönster, de har inga planer på att anpassa sin verksamhet om Sverige skulle gå med i EMU och de flesta har inte reflekterat över denna aspekt av EMU överhuvudtaget. Enbart fyra av företagen, ett i varje bransch, har några planer i den riktningen och har därmed något som kan liknas vid ett proaktivt agerandemönster.

För de *finansstrategiska* konsekvenserna så kan man se en klar skillnad mellan större och mindre företag. Inget av de mindre företagen reflekterade särskilt över denna aspekt och planerade inte heller att utnyttja de eventuella möjligheter som kan erbjudas för företagen vid ett svenskt EMU-medlemskap i form av till exempel billigare lån. De större företagen i undersökningen har en mer proaktiv hållning i frågan, de ser möjligheter och flera (fem av sju) planerar också att utnyttja dessa om Sverige skulle gå med i EMU. Bankerna påverkas inte på detta område överhuvudtaget.

De *operativa* konsekvenserna är det område som företagen främst har vidtagit förberedelser för. Det är också det område som det är viktigast att företagen är proaktiva då det annars kan medföra stora kostnader. Elva av företagen har i någon mån satt igång sina förberedelser för EMU och kan därmed sägas vara proaktiva i sitt beteende. De som kommit längst i förberedelsearbetet är de som har kommit i kontakt med euron tidigare genom sin verksamhet, nämligen bankerna och exportföretagen. Ingen direkt trend kan urskiljas vad gäller storlek.

De företag som inte har inlett förändringsarbetet är flera gånger medvetna om eventuella kommande konsekvenser men avvaktar, åtminstone till ett svenskt beslut innan de tänker vidta åtgärder eller ens kartlägga vilka som behövs. Detta kan leda till stora kostnader då det var en av erfarenheterna från den övergång som redan skett i de länder som redan implementerat EMU: s tredje steg. Det viktigaste motivet till denna reaktiva inställning är att de inte vill dra på sig kostnader som de inte har någon nytta av om vi inte blir medlemmar i EMU.

7.7.3 Hur medvetna är företagen om de konsekvenser som kommer?

Vi kan konstatera att de flesta företag tror på små eller inga konsekvenser inom de områden som vi har kartlagt som kan komma att påverkas av ett svenskt EMU-medlemskap. De flesta vet att ett svenskt inträde i EMU kommer att få konsekvenser för till exempel IT-systemen, dock ofta utan att veta exakt vilka. Vi kan därmed konstatera att de flesta företag är medvetna om de viktigaste och mest omedelbara konsekvenserna. Dock är det få företag som har någon djupare insikt eller har reflekterat över mer än de allra mesta omedelbara konsekvenserna av teknisk natur. De strategiska konsekvenserna är inte heller självklara, många frågetecken återstår om vilken genomslagskraft de kommer få.

Medvetenheten om konsekvenserna blir olika beroende på hur övergången går till är låg, endast ett fåtal nämner detta under intervjuerna. Dock så är detaljhandlarna och bankerna medvetna om de speciella konsekvenser som kommer att drabba dem vid ett svenskt EMU-inträde.

Anmärkningsvärt är att några företag inte inser att ett svenskt EMU-medlemskap kommer att påverka alla svenska företag mer eller mindre. Några enskilda företag har betydande kunskapsluckor i frågor som med stor sannolikhet kommer att beröra dem. De saknar kunskaper och insikt om faktorer som är avgörande för om de operativa konsekvenserna kommer att bli stora eller inte, till exempel hur många decimaler som deras olika system kan hantera. En del företag anser sig vara väl förberedda inför ett svenskt inträde inom valutaunionen utan att varken ha identifierat särskilt många konsekvensområden, gjort några åtgärder eller planerar att göra några sådana. Dessa företag kan få ett bryskt uppvaknande och obehagliga överraskningar som följd.

7.8 Förslag till vidare forskning

Vi har i denna uppsats undersökt och systematiserat hur ett antal svenska företag förbereder sig inför EMU. Förhoppningsvis kan den klargöra både vilka konsekvenserna blir för olika typer av företag och var någonstans det finns ett behov av att informera de svenska företagen. Det finns dock fortfarande gott om utrymme för ytterligare forskning på området. Ett exempel på sådan forskning skulle kunna vara att fördjupa sig och ytterligare utforska konsekvenserna och förberedelserna inom något av våra tre huvudområden; affärsstrategiska, finansstrategiska och operativa konsekvenser. Exempelvis kan man undersöka exakt vilka åtgärder ett begränsat antal företag kommer att behöva vidta inom det operativa området.

Ett annat möjligt och intressant forskningsområde är att undersöka vilka effekter som EMU-inträdet haft på de strategiska områdena för företag i länder som ingått i EMU från starten. I dagsläget är det till exempel oklart vilken effekt som pristransparensen egentligen har fått i dessa länder. Slutsatserna av en sådan undersökning vore givetvis intressant även för svenska företag.

KÄLLFÖRTECKNING

Artiklar

Almqvist H., *Sverige kan inte gå med till 2005*, Dagens Nyheter, Ekonomi, 02 11 09

Fallenius E., *Euroövergång utan problem*, Balans, nr 5, 2002

Kruse D., *Ojämna prishöjningar med euron*, Sydsvenska Dagbladet, Näringsliv, 02 08 18

Lindskog P., *Osäker priseffekt av euron*, Finanstidningen, 01 01 25

Whyman P., *The impact of Economic and Monetary Union on British business*, European Business Journal, 1st Quarter, Vol. 13 Issue 1, p28, 2001

Böcker

Atkin J., EMU, *Challenge and change- the implications for business*, London, 1998

Calmfors L., et, al, *EMU, A Swedish Perspective*, Kluwer Academic Publishers, Boston, 1997

Esaiasson P., et, al, *Metodpraktikan, Konsten att studera samhälle, individ och marknad* Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2002

Jacobsen D. I., Thorsvik J., *Hur moderna organisationer fungerar*, Studentlitteratur, Lund, 1998

Johansson S-E., *Företagets lönsamhet finansiering och tillväxt*, Studentlitteratur, Lund, 1995

Lekvall P., Wahlbin C., *Information för marknadsföringsbeslut*, IHM Förlag AB, Göteborg, 1993

Samuelsson L. A., red, *Controllerhandboken*, Industrilitteratur, för Sveriges Verkstadsindustrier (VI), Stockholm, 2001

Informationsmaterial, skriftligt

Europeiska kommissionen, InfEuro, Nummer 22/Sv-2002, Luxembourg, 2002

Regeringskansliet, Finansdepartementet, *Euron och ditt företag*, Faktablad 5. Version 02.1

Sveriges Riksbank, *En ekonomisk och monetär union i Europa*

Sveriges Riksdag, EU-upplysningen, *Ekonomisk och monetär union*, NR 10, 2000

Personliga kontakter

Intervju, Börje Risinggård, Avdelningschef, internationell handel, Svensk Handel, 2003 01 03

Samtal, Annti Koivisto, Riksbanken, 2003 01 09

Samtal, Johnny Munkhammar, Arbetar med EMU, framtidsfrågor i EU, Svenskt Näringsliv, 2002 11 25

Samtal, Fredrik Wahlberg, VD och delägare, Näringslivets EU-byrå, 2002 11 22

Samtal, Tomas Tetzell, Svenska Bankföreningen, 2002 11 21

Samtal, Karl-Johan Bergström, Euroansvarig, Företagarnas Riksorganisation, 2002 11 22

Skriftligt svar, Finansdepartementet, 2003 01 03

Rapporter, tryckta

Nutek, Närings- och teknikutvecklingsverket, *De små och medelstora företagens förberedelser och övergång till euro inom valutaunionen EMU*, R 2002:7, Stockholm, 2002

Rapporter, internet

Finansdepartementet Euroinformation, Lena Loven, *Projekt 117022*, 2002, <http://www.finans.regeringen.se/euro/>

Företagarnas riksorganisation, *7 av 10 småföretag säger ja till EMU – men 1 av 3 vet inte när euron blir verklighet*, 2001 http://www.fr.se/pdf/np/euro/7av10_emurapp011227.pdf

Svenska Bankföreningen, *Bankernas förberedelser för medlemskap i EMU, projektrapport, (ext ver)*, 2000, http://www.bankforeningen.se/pdf/emu_ext.pdf

Svenska Bankföreningen, *Den europeiska banksektorns erfarenheter i samband introduktionen (sic!)*, 2002, <http://www.bankforeningen.se/pdf/eurointroduk1.pdf>

Svenskt Näringsliv, *Euroövergången i företagen*, April, 2002, [http://sn.svensktnaringsliv.se/sn/publi.nsf/Publikationerview/31A8EEC6FCC4A011C1256B98003FA1DB/\\$File/PUB200204-007-1.pdf](http://sn.svensktnaringsliv.se/sn/publi.nsf/Publikationerview/31A8EEC6FCC4A011C1256B98003FA1DB/$File/PUB200204-007-1.pdf)

Västsvenska industri- och Handelskammaren, *Samlad EU-kompetens-Är det av intresse för Göteborgsregionen?*, Rapport nr 2000:1, 2000, <http://www.handelskammaren.net/vhk/files/Dokument/PDF/Rapport001.pdf>

Remissvar till Finansdepartementet, internet

Svensk Handel och Svenska Bankföreningen, *Bankerna och handelföretagen förordar ett inträde i EMU genom en direktövergång ("big bang") den 1 januari 2006*, Stockholm den 22 november 2002, <http://www.bankforeningen.se/remisser/Fidepref/2002/f021122f.pdf> (bilaga), <http://www.bankforeningen.se/remisser/Fidepref/2002/f021121f.pdf>

Uppsatser

Andersson S., Hast M., *"EMU:s effekter på svenska företag"*, Göteborg, 1998

Elgersson, Anna, *"Swedish prospective EMU membership"*, Göteborg, 2002

Fällgren, Alexander *"Shall Sweden join the EMU"*, Göteborg, 2000

Johansson C., Johansson, K., *"Företagens förberedelser inom redovisning, försäljning och datasystem inför den ekonomiska och monetära unionen, EMU"*, Göteborg, 1997

Lättström E., Carlberg D., *"Förberedelser inför EMU och euron"*, Göteborg, 1998

Wirdefeldt, Per, *"Should Sweden join the EMU"*, Göteborg, 2001

Övrigt

Regeringskansliet, Euroinformation, Ditt företag och EMU, <http://finans.regeringen.se/euro/pdf/fb/blad1021.pdf>.

Tal av Gunnar Lund, biträdande finansminister vid Statskontorets seminarium i Stockholm, 2002 12 05, http://www.regeringen.se/galactica/service=irnews/owner=sys/action=obj_show?c_obj_id=47592

Regeringen Euroinformation, http://www.regeringen.se/galactica/service=faq/owner=eFuro/action=browse?c_attr=406&c_a type=1

Västsvenska Industri och Handelskammaren <http://www.handelskammaren.net>

Bilaga 1

Intervjumall för företagsintervjuerna

Namn på företaget

Tid för senaste uppringning

Telefonnummer

Annat telefonnummer

Intervjuad Person

Typ av verksamhet

Befattning

Intervjuad datum, tid

Växeln

Hej mitt namn är ..... Och jag ringer från Handelshögskolan i Göteborg. Jag skulle vilja prata med ekonomiansvarig/VD eller någon ansvarig för EU/EMU-frågor

Med intervjupersonen

Hej mitt namn är ..... och jag ringer från Handelshögskolan i Göteborg. Vi håller på med en undersökning om företagets förberedelser inför ett eventuellt EMU-inträde. Jag undrar om jag skulle kunna få genomföra en intervju med dig. Den tar ungefär 15 minuter. Vi kan antingen genomföra intervjun nu eller så kan jag återkomma senare när det passar dig bättre.

Tid för återuppringning:

Intervjun

Då börjar vi med intervjun. Ställ gärna frågor om det är något som är oklart. Jag kommer till att börja med att ställa några allmänna frågor kring ert företag och dess verksamhet:

Företaget

Hur många anställda:

Ingår ni i en koncern?

Vilken?

Har ni några utländska dotterbolag?

Om ja, Var befinner sig dessa?

Hur stor andel export?

Varav Europa:

Hur stor andel av era inköp sker utanför Sverige men i Europa?

Hur stor andel av er fakturering sker i euro?

Hur stor andel av era leverantörsfakturor är idag i euro?

Har ni brutet räkenskapsår?

Redovisar ni idag i kronor eller i euro?

I år ersatte euron de nationella valutorna i 12 europeiska länder, jag kommer nu att ställa några frågor som rör hur ert företag berördes av genomförandet av euron i Europa 2001.

***Har eurons införande medfört några konsekvenser för er del?
Vilka?***

Varför?

***Genomförde ert företag några åtgärder på grund av införandet av euron?
Vilka?***

Varför?

Hur genomfördes dessa praktiskt?

Hur lång tid tog dessa att genomföra?

Det blev nyligen klart att en folkomröstning om huruvida Sverige skall gå med i EMU skall hållas hösten 2003. Jag kommer nu att ställa några frågor angående konsekvenserna för ert företag av ett svenskt medlemskap i EMU och era eventuella förberedelser.

Förberedelser

Har ni utsett någon som är ansvarig för eurofrågan?

Finns det någon projektgrupp eller liknande sysselsatta med detta.

***Har ert företag vidtagit åtgärder inför ett eventuellt EMU-medlemskap?
Vilka?
Varför?***

Hur lång tid tog dessa åtgärder?

Planerar ni att vidta fler åtgärder innan ett definitivt beslut när och om ett inträde sker?

Vilka?

Varför?

Hur lång tid kommer dessa åtgärder att ta?

Planerar ni att genomföra fler åtgärder efter beslutet?

Vilka?

Varför?

Hur lång tid kommer dessa åtgärder att ta?

Anser ni er vara väl förberedda inför ett eventuellt inträde i EMU?

Konsekvenser för företaget

Hur stora konsekvenser kommer ett svenskt medlemskap få för er inom:

Alt. Hur stora skulle konsekvenserna bli av ett utanförskap?

- **Organisation**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

Affärstrategiska konsekvenser

- **Marknader**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Produkter**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Nya marknadsföringsstrategier**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Konkurrenssituation**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Prissättning**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Inköp**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Investeringar (i och utanför Sverige)**

Inga   **mycket små**   **ganska små**   **ganska stora**   **mycket stora**
Vilka?

Finansstrategiska konsekvenser

- **Finansiering**

Inga   **mycket små**   **ganska små**   **ganska stora**   **mycket stora**
Vilka?

- **Riskhantering**

Inga   **mycket små**   **ganska små**   **ganska stora**   **mycket stora**
Vilka?

Operativa konsekvenser

- **IT-system**

Inga   **mycket små**   **ganska små**   **ganska stora**   **mycket stora**
Vilka?

- **Redovisning**

Inga   **mycket små**   **ganska små**   **ganska stora**   **mycket stora**
Vilka?

- **Fakturering**

Inga   **mycket små**   **ganska små**   **ganska stora**   **mycket stora**
Vilka?

- **Offerering**

Inga   **mycket små**   **ganska små**   **ganska stora**   **mycket stora**
Vilka?

- **Personalutbildning**

Inga   **mycket små**   **ganska små**   **ganska stora**   **mycket stora**
Vilka?

- **Prismärkning**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora

Vilka?

- **Förändrat behov av likvida medel**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora

Vilka?

Hur många decimaler kan era olika datasystem hantera?

Om vet ej, vet du om om de (interna system med kontakt med externa system) kan hantera 6 decimaler?
Jag har också några frågor angående vilka fördelar och nackdelar du anser att ert företag skulle få vid ett svenskt EMU-medlemskap?

Vilka är de främsta fördelarna du ser med ett EMU-medlemskap för ert företag?

Vilka är de främsta nackdelarna du ser med ett EMU-medlemskap för ert företag?

Vilket anser du överväger, fördelarna eller nackdelarna?

Anser du att Sverige bör gå med i EMU?

Slutligen skulle jag vilja fråga dig ett par frågor om informationssökning i EMU- frågan.

Vet du vart du kan vända dig för att få information om vilka åtgärder som kommer att krävas?

Vart?

Saknar du någon information?

Bilaga 2

Intervjumall för bankintervjuerna

Namn på företaget

Tid för senaste uppringning

Telefonnummer

Annat telefonnummer

Intervjuad Person

Typ av verksamhet

Befattning

Intervjuad datum, tid

Växeln

Hej mitt namn är ..... Och ringer från Handelshögskolan i Göteborg. Jag skulle vilja prata med ekonomiansvarig/VD eller någon ansvarig för EU/EMU-frågor

Med intervjupersonen

Hej mitt namn är ..... och jag ringer från Handelshögskolan i Göteborg. Vi håller på med en undersökning om företagens förberedelser inför ett eventuellt EMU-inträde. Jag undrar om jag skulle kunna få genomföra en intervju med dig. Den tar ungefär 15 minuter. Vi kan antingen genomföra intervjun nu eller så kan jag återkomma senare när det passar dig bättre.

Tid för återuppringning:

Intervjun

Då börjar vi med intervjun. Ställ gärna frågor om det är något som är oklart. Jag kommer till att börja med att ställa några allmänna frågor kring ert företag och dess verksamhet:

Företaget

Hur många anställda:

Ingår ni i en koncern?

Vilken?

Hur stor del av er försäljning sker till andra länder?

Varav Europa:

Har ni brutet räkenskapsår?

Redovisar ni idag i kronor eller i euro?

I år ersatte euron de nationella valutorna i 12 europeiska länder, jag kommer nu att ställa några frågor som rör hur ert företag berördes av genomförandet av euron i Europa 2001.

Vilka konsekvenser har eurons införande medfört för er del?

Varför?

Vilka åtgärder genomförde ert företag på grund av införandet av euron?

Varför?

Hur genomfördes dessa praktiskt?

Hur lång tid tog dessa att genomföra?

Det blev nyligen klart att en folkomröstning om huruvida Sverige skall gå med i EMU skall hållas hösten 2003. Jag kommer nu att ställa några frågor angående konsekvenserna för ert företag av ett svenskt medlemskap i EMU och era eventuella förberedelser.

Förberedelser

Har ni utsett någon som är ansvarig för emufrågan?

Finns det någon projektgrupp eller liknandesom kartlägger konsekvenserna och vilka åtgärder som behövs?.

Har ert företag vidtagit åtgärder inför ett eventuellt EMU-medlemskap?

Vilka?

Varför?

Hur lång tid tog dessa åtgärder?

Planerar ni att vidta fler åtgärder innan ett definitivt beslut när och om ett inträde sker?

Vilka?

Varför?

Hur lång tid kommer dessa åtgärder att ta?

Planerar ni att genomföra fler åtgärder efter beslutet?

Vilka?

Varför?

Hur lång tid kommer dessa åtgärder att ta?

Anser ni er vara väl förberedda inför ett eventuellt inträde i EMU?

Konsekvenser för företaget

Hur stora konsekvenser kommer ett svenskt medlemskap få för er inom:

Alt. Hur stora skulle konsekvenserna bli av ett utanförskap?

Organisation

- **Organisation**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora

Vilka?

Affärstrategiska konsekvenser

- **Marknader**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora

Vilka?

- **Produkter**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora

Vilka?

- **Nya marknadsföringsstrategier**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Konkurrenssituation**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Prissättning**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Inköp**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Investeringar (i och utanför Sverige)**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

Finansstrategiska konsekvenser

- **Finansiering**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Riskhantering**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

Operationella konsekvenser

- **IT-system**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Uttagsautomater och liknande**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Redovisning**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Fakturering**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Offerering**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Personalutbildning**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

- **Förändrat behov av likvida medel**

Inga   mycket små   ganska små   ganska stora   mycket stora
Vilka?

Jag har också några frågor angående vilka fördelar och nackdelar du anser att ert företag skulle få vid ett svenskt EMU-medlemskap?

Vilka är de främsta fördelarna du ser med ett EMU-medlemskap för ert företag?

Vilka är de främsta nackdelarna du ser med ett EMU-medlemskap för ert företag?

Vilket anser du överväger, fördelarna eller nackdelarna?

Anser du att Sverige bör gå med i EMU?

Bilaga 3

Intervjumall för intervju med Svensk Handel

Namn	Telefonnummer
Organisation	Tid för senaste samtal
Befattning	Tid för återuppringning
Tid och datum för intervjun	
Växeln	

Hej mitt namn är ..... Och jag ringer från Handelshögskolan i Göteborg. Jag skulle vilja prata med..... eller någon som är insatt i EU/EMU-frågor

Med intervjupersonen

Hej mitt namn är ..... och jag ringer från Handelshögskolan i Göteborg. Vi håller på med en undersökning om företagens förberedelser inför ett eventuellt EMU-inträde. Jag undrar om jag skulle kunna få genomföra en intervju med dig. Den tar ungefär 10-15 minuter. Vi kan antingen genomföra intervjun nu eller så återkommer jag senare när det passar dig bättre.

Konsekvenser för svenska företag av ett eventuellt EMU-medlemskap

Vilka konsekvenser ser du för era medlemsföretag om Sverige skulle gå med i EMU?

Affärsstrategiska - till exempel förändrad konkurrenssituation och pristransparensen.

Finansstrategiska - till exempel val av finansieringsort, minskade transaktionskostnader, riskhantering

Tekniska – till exempel utbyte av ITsystem, redovisning i euro osv

Organisatoriska – till exempel för inköpsfunktioner

Andra Konsekvenser

Förberedelser bland företagen i branschorganisationerna.

Vilka åtgärder kommer att krävas från företagens sida?

Vilka blir de största problemen? (verksamhetsspecifika)

Hur långt uppskattar du att företagen har kommit i sina förberedelser?

Tidsrymd

Hur lång tid kommer att behövas för att genomföra de nödvändiga åtgärderna?

(- Är ett genomförande till 2005 realistiskt/orealistiskt? Framkommer detta ur personens resonemang? – annars, fråga!)

Tror du företagen kommer att genomföra åtgärder innan ett beslut är taget, eller avvakta folkomröstningsresultatet?

Bör övergången till euron ske genom en stegvis övergång eller genom BigBang?

För-och nackdelar

Vilka fördelar ser du för företagen med ett inträde i EMU

Vilka nackdelar ser du för företagen vid ett inträde i EMU?

Bilaga 4 Agerande hos de intervjuade företagen

Företag	Affärsstrat.	Motivering	Finansstrat.	Motivering	Operationella	Motivering
111	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Proaktiva	Har vidtagit åtgärder, planerar fler.
112	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Proaktiv	Har euroansvarig, dock ej mycket gjort
121	Proaktiv	Ser ganska stora konsekvenser, planerar åtgärder vid ett EMU-inträde.	Proaktiv	Planerar att utnyttja nya fin.möjligheter	Proaktiv	Tror sig inte behöva anpassa sig, har redan system som klarar euron.
122	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Reaktiv	Väntar till efter beslutet med åtgärder
123	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Proaktiv	Ser vissa möjligheter att utnyttja, dock i begränsad omfattning	Proaktiv	Har euroansvarig, mycket redan gjort.
211	Proaktiv	Planerar utnyttja nya möjligheter vid EMU-inträde. Ser stora konsekvenser	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Proaktiv	Har redan förberett system och planerar även fler åtgärder.
212	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Reaktiv	Inte gjort något, inser dock att mycket kommer att behöva göras.
213	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Reaktiv	Inga anpassningar gjorda. Vet ingenting om EMU, kommer antagligen få mycket att göra.
214	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Proaktiv	Har euroansvarig, gjort flera anpassningar, planerar fler. dock i stort sett klara.
221	Reaktiv	Ser konsekvenser, dock inga åtgärder planerade för att möta dem	Proaktiv	Tror på konsekvenser. Kommer att se över och eventuellt byta finansiering om EMU blir aktuellt	Reaktiv	Vet att mycket måste göras, har dock ej inlett förändringsarbetet. Kommer inte göra något förän de måste.
222	Reaktiva	Ser inga konsekvenser för sig själva vid ett EMU-medlemskap. Inga åtgärder planerade	Reaktiva	Ser inga konsekvenser för sig själva vid ett EMU-medlemskap. Inga åtgärder planerade	Proaktiv	Gjort noggranna undersökningar av vilka konsekvenser som EMU skulle få för dem. Färdiga med förändringsarbetet

Företag	Affärsstrat.	Motivering	Finansstrat.	Motivering	Operationella	Motivering
311	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Reaktiv	Ser inga konsekvenser för sig själva. Har inte gjort någonting, vet ingenting
312	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Reaktiv	Inga åtgärder planerade. Har ej reflekterat över frågan	Proaktiv	Planerar att bya system, ett av kraven blir då att det skall klara av euron vid ett EMU-inträde
321	Proaktiv	Planerar att anpassa sina marknadsföringsstrategier. Då de tror de kan bryta in på den Europeiska marknaden vid ett EMU-medlemskap	Proaktiv	Planerar att utnyttja nya fin.möjligheter	Reaktiv	Ändrar system endast vid ett behov och då så sent som möjligt
322	Reaktiv	Ser inga nya möjligheter vid ett EMU-medlemskap	Proaktiv	Planerar att utnyttja nya fin.möjligheter	Proaktiv	Redan klara med systemanpassning
411	Reaktiv	Tror på förändrad konkurrenssituation, planerar dock inte att möta denna på något särskilt sätt.	Reaktiv	Menar att bankerna inte påverkas alls	Proaktiv	Har överlämnat frågan till Föreningssparbankens IT-avdelning som skall kartlägga konsekvenser och vidta åtgärder.
421	Proaktiv	Planerar att till viss del ändra sin profilering vid ett svenskt ja i folkomröstningen	Reaktiv	Menar att bankerna inte påverkas alls	Proaktiv	Har inlett förändringsarbetet och är redan klara med vissa bitar

Bilaga 5. Översikt av de intervjuade företagen

Kod (bransch,storlek,nummer)		Typ av verksamhet	Antal anställda	Ingår i koncern
	exportföretag			
	<i>små</i>			
111	1	kläder	55	ja
112	2	fisk	33	nej
	<i>medel</i>			
121	1	industrikomponenter	175	ja
122	2	industrikomponenter	200	ja
123	3	svetsutrustning	200	ja
	detaljhandel			
	<i>små</i>			
211	1	elteknik	27	nej
212	2	bil	42	ja
213	3	trä och bygg	40	nej
214	4	datorer	14	ja
	<i>medel</i>			
221	1	varuhus	100	nej
222	2	klädhandel	130	ja
	tjänsteföretag			
	<i>små</i>			
311	1	hotell	24	nej
312	2	fastigheter	35	ja
	<i>medel</i>			
321	1	advokat	100	Ja
322	2	bussresor	100	Ja
	banker			
	<i>liten</i>			
411	1	bank	27	Nej
	<i>medel</i>			
421	1	bank	120	Nej